

Голас Рафзімы

№ 38 [1198]

ВЕРАСЕНЬ 1971 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА
РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 16-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

КАМУ СЛУЖАЦЬ «ЖЫГУЛІ»?

Раніцай выхаднога дня, калі выйсці на любое шасэ, што вядзе з горада, можна назіраць цікавую карціну. Па непрасохлым яшчэ ад начной расы асфальце, наколькі акінеш вокам, шпарка рухаецца чарада легкавых аўтамашын. З лёгкасцю абганяюць рэдкія спадарожныя грузавікі прысадзістыя «волгі», задаючы тон усёй калоне. Ад іх не адстаюць бліскучыя ў промнях узыходзячага сонца «масквічы» і невялікія спрытныя «запарожцы». Але больш за ўсё ў гэты час на загарадным шасэ «жыгулёў» — камфартабельных малалітражных аўтамашын, якія нядаўна пачаў выпускаць Волжскі аўтамабільны завод у горадзе Тальяці.

Большасць машын нагружана тым няхітрым скарбам, які людзі звычайна бяруць з сабой, калі едуць адпачываць «на прыроду». Праз шкло кабін бачны рукзакі, сумкі з запасамі ежы, рыбацкія прылады, палаткі, шэзлонгі. Уперадзе, побач з вадзіцелем, сядзяць, як правіла, дзеці, сасправедчай цікавасцю маленства разглядаючы сустрэчны транспарт, дарогу, пасадкі гон-

кіх соснаў паабাপал яе. На сядзенні ззаду — іх мамы і бабулі.

Праз дзесятак-другі кіламетраў паток машын парадзее. Адны збочаць на прасёлкі, што вядуць да заветных азёр — хутка там будуць нацягнуты палаткі, затрашчаць вогнішчы і апетытна запахне свежай юшкай. Другія спыняцца на ўскрайку лесу, куды пешыя грыбнікі дабіраюцца значна радзей. Шлях трэціх працягваецца далей, у месцы, цікавыя сваёй гісторыяй або багатыя славуцасямі сённяшняга дня. Ubачыць іх — таксама змястоўны і займальны адпачынак.

Вернуцца ў горад гэтыя машыны толькі ўвечары наступнага дня. Іх пасажыры, загарэўшыя і адпачыўшыя, назаўтра зноў зоймуцца сваімі звычайнымі справамі.

Хто ж яны, гэтыя жыццядасныя аўтатурысты? Каму служыць прыгожыя ўласныя «жыгулі», «волгі», «масквічы» і «запарожцы»!

Пазнаёміцца з уладальнікамі аўтамашын можна асабіста, але, каб атрымаць больш змястоўны адказ, лепш зазірнуць у картатэку пашпартага стала Дзяржаўнай аўтаінспекцыі.

Сёлета ўласныя машыны ў Мінску набылі і набудуць каля дзвюх тысяч жыхароў. Вылучыць з гэтай колькасці якую небудзь адну сацыяльную групу, сярод якой людзі часцей за ўсё набываюць уласныя аўтамабілі, — нельга. У спісу ўладальнікаў новых «жыгулёў» аднолькава часта сустракаюцца людзі самых розных прафесій. Гэта слесары трактарнага завода Іван Мельнікаў і Валянцін Гарнастай, токар завода шасцернаў Дзмітрый Жыхар, электрык з гадзіннікавага завода «Прамень» Валянцін Голубеў, свідравальшчык завода аўтаматычных ліній Юрый Арташэўскі, вадзіцелі тралейбусаў Яўген Кашкан і Канстанцін Крывашокін, шафёр Мартын Андрэйчык, інжынер-дарожнік Аляксандр Дабралюбаў, артыст хору Фёдар Кузьміч, мастак Уладзімір Белавусаў, хірург Іван Грышаль.

Нямала сярод аўтааматараў і жанчын. Так, некалькі месяцаў назад набылі аўтамашыны настаўніца Галіна Фастанкова, акушэрка раддома Валянціна Аўчынікава і лакіроўшчыца мотавелазавода Рамуальда Страленя.

Усё часцей купляюць аўтама-

білі сельскія жыхары. Напрыклад, у вёсцы Кіякова Докшыцкага раёна ва ўласным карыстанні рабочых саўгаса сёння чатырнаццаць легкавых аўтамашын. Іх водзьяць каваль Раман Ліпчанка і запраўшчык нафтабазы Вячаслаў Тургуновіч, даярка Галіна Крыкун і трактарыст Вячаслаў Глымушка, шафёр Станіслаў Плюта і аграрно-насеннявод Ірына Картовіч і іншыя.

Уласны аўтамабіль, які ў наш час яшчэ не стаў прадметам усеагульнага карыстання, — сведчанне высокага ўзроўню дабрабыту сям'і. Аднак не варта думаць, што тыя, хто ўжо мае «жыгулі», — рэдкае выключэнне ў гэтым сэнсе. Як сведчыць статыстыка, у Мінску прыкладна кожны трыццаты жыхар (лічачы нават малых дзяцей) стаіць у чарзе на пакупку аўтамабіля. Паняцце «чарга на аўтамабіль» нашым чытачам, мабыць, будзе не зусім зразумелым, таму растлумачым асобна, як яно ўзнікла і што азначае.

Становішча, калі попыт на легкавыя аўтамабілі пакуль перавышае іх выпуск, склалася таму, што прамысловасць краіны, узнікшая пасля Кастрычніка, як кажуць, на голым мес-

цы, доўгі час перажывала перыяд станаўлення. І потым, у гады аднаўлення разбуранай вайной народнай гаспадаркі, нам у першую чаргу патрэбны былі сродкі вытворчасці: станкі, механізмы, домны і г. д. Таму ўсе папярэднія гады асноўны ўпор рабіўся на развіццё грамадскага транспарту. Ён у нас, па агульнаму прызнанню, самы зручны і танны ў свеце.

XXIV з'езд партыі, які прыняў Дырэктывы па дзевяцім пяцігадоваму плану развіцця народнай гаспадаркі, намяціў курс на рэзкае павелічэнне выпуску прадметаў шырокага ўжытку. Згодна з планам у 1971—1975 гадах выпуск легкавых аўтамабіляў у краіне павялічыцца ў параўнанні з 1970 годам у 3,5—3,8 раза. Гэта азначае, што на працягу некалькіх год тыя, хто стаіць зараз у чарзе, набудуць уласныя аўтамабілі.

Расшырыцца за гэтыя гады і кола пакупнікоў аўтамабіляў, бо сярэдняя заробатная плата рабочых і служачых за пяцігодку ўзрасце на 20—22, а рэальныя даходы насельніцтва — на 30 працэнтаў. Такім чынам, «жыгулі» паступова пачнуць служыць большасці сям'яў.

У Талачынскім раёне шмат увагі надаюць добраўпарадкаванню лясной гаспадаркі. НА ЗДЫМКУ: работнікі Азярыцкага лясніцтва Канстанцін НЕКРАШЭВІЧ (злева) і Пётр КАЗУНЬКО аглядаюць дзялянку будучага лесу. Фота Г. УСЛАМАВА.

«БУДМАТЭРЫЯЛЫ-71»

У маскоўскім парку «Сакольнікі» адкрылася міжнародная выстаўка будаўнічых матэрыялаў і абсталявання для іх вытворчасці. Тут паказаны спосабы вытворчасці цэменту, жалезабетону, керамікі, шкла, шлакасталаў, палімерных і іншых будаўнічых матэрыялаў. У выстаўцы прымаюць удзел многія зарубежныя прадпрыемствы і фірмы.

Савецкі Саюз прадстаўлен, бадай, самай буйной экспазіцыяй, у якой 2 068 экспанатаў з 59 міністэрстваў і ведамстваў, 90 навукова-даследчых інстытутаў, больш за 300 прамсловых прадпрыемстваў. Прыслала ўзоры сваёй прадукцыі і Беларусь.

Так, у раздзеле «Зборны жалезабетон» спецыялісты знамяцца з макетам устаноўкі для тэрмічнай апрацоўкі жалезабетонных труб у электрамагнітным полі, створанай Інстытутам цепла- і масаабмену Акадэміі навук БССР. Спосаб тэрмаапрацоўкі, прапанаваны беларускімі вучонымі, забяспечвае павышэнне трываласці бетону на 25—35 працэнтаў пры скарачэнні часу апрацоўкі з 12 да 9 гадзін.

Экспанатам нумар адзін раздзела «Будаўнічая кераміка» стаў электрыфікаваны макет вежавай распыляльнай сушыльніка для вырабы керамічнага прэс-парашку, прадстаўлены Мінскім камбінатам будаўнічых матэрыялаў. Укараненне ў вытворчасць вежавай сушыльніка, распрацаванай канструктарскім бюро камбіната, дае выдатны эканамічны эффект, дазваляе ў чатыры разы павялічыць прадукцыйнасць працы.

Мінскі камбінат будаўнічых матэрыялаў паказвае таксама керамічныя глазураваныя пліткі для ўнутранай абліцоўкі будынкаў, пліткі для падлогі і абліцоўкі фасадаў.

У раздзеле «Азбест і азбэцэмент» экспануе сваю лістафармаваную машыну магілёўскі завод «Стромашына». Аб вартасцях яе гаворыць ужо тое, што патэнты на выраб такой машыны набыты Бельгіяй, Аўстрыяй, Францыяй, Швейцарыяй, Італіяй.

У раздзеле «Шкло і шлакасталаы» паказаў узоры сваіх вырабаў Гомельскі шклозавод імя М. Ламаносава. Яго прадукцыя, бяспрэчна, зацікавіць спецыялістаў самых розных галін народнай гаспадаркі—яна выкарыстоўваецца для наземных трубаправодаў, прызначаных транспартаваць гарачыя і халодныя агрэсіўныя вадкасці, газы, харчовыя прадукты, вадзі і г. д. Шкляныя і сіталавыя трубы можна ўжываць таксама пры пракладцы напорных, безнапорных і вакуумных ліній.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ●

НА СЕСІЮ ГЕНЕРАЛЬНАЙ АСАМБЛЕІ ААН

У Нью-Йорк на XXVI сесію Генеральнай Асамблеі ААН выехала дэлегацыя Беларускай ССР у складзе: А. Гурыновіч — кіраўнік дэлегацыі, Г. Жабіцкі, В. Смірноў, М. Дзялец, М. Калачынскі—члены дэлегацыі; А. Гарбачова, Б. Кудраўцаў, А. Расолька, Г. Нятрэбка — намеснікі членаў дэлегацыі.

«ЗАЛАТАЯ» ПЛІТА

Газавыя пліты з маркай брэсцкага завода «Газаапарат» устаноўлены ў кватэрах жыхароў Мінска і Гомеля, Архангельска і Петразаводска, Мурманска і Калінінграда, Іванава і Чарапаўца, Ленінграда і Рыгі, Горкага і Яраслаўля.

Праходку незвычайнай нафтаразведвальнай шчыльна вядзе на Васілевіцкай плошчы брыгада буравага майстра Сяргея Індзярэйкіна з Рэчыцкага ўпраўлення буравых работ аб'яднаня «Беларусьнафта». Сама буравая ўстаноўка стаіць на правым беразе Дняпра, а праходка шчыліны завершыцца на левым. Прыродныя ўмовы не дазволілі паставіць там буравую вышку, хоць менавіта тут мяркуецца наяўнасць нафты. Давялося весці праходку нахільна-накіраванай шчыліны. Яна пройдзе пад ракой і працягнецца амаль на 4 000 метраў. НА ЗДЫМКАХ: буравы майстар Сяргей ІНДЗЯРЭЙКІН; буравая № 2 на Васілевіцкай плошчы.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ●

У мінулым годзе завод асвоіў вытворчасць дзвюхкамфорачных настольных газавых пліт. Навішка прастая і зручная ў карыстанні, надзейная ў эксплуатацыі.

Малая вага і невялікія габарыты робяць вельмі зручнай настольную пліту ў комплексе з маленькім балонам звадкаванага газу ў пошукавых партыях, на паяльных станах, у падарожжах аўтатурыстаў.

Новая газавая пліта брэстаўчан удастоена залатога медалю Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі.

АМАЛЬ У ТРЫ РАЗЫ

У Гродна вырашана пабудаваць буйны завод на вытворчасці капронавага валакна. Камбінат сінтэтычнага валакна будзецца ў Магілёве, расшыраюць выпуск сінтэтычных валакнаў Полацкі хімкамбінат і першынец беларускай хіміі — Магілёўскі завод імя Куйбышава. К канцу пяцігодкі выпуск хімічных валакнаў у нашай рэспубліцы павялічыцца амаль у тры разы.

ІНСТРУМЕНТЫ — У ПОЛЬШЧУ

Чарговая партыя буйных сегментных піл для апрацоўкі металу адпраўлена з Мінскага інструментальнага завода ў Польшчу. Інструменты для апрацоўкі металу, вырабленыя ў беларускай сталі-

цы, пастаўляюцца ў пяцьнаццаць краін свету — Францыю, Бельгію, Чэхаславакію, Індыю, Іран, Ірак і іншыя.

500-МІЛЬЁННАЯ

Брэсцкі электралямпава завод за мінулыя пяцігодкі выпусціў больш за 400 мільянаў электрычных лампаў. Днямі прадырства адзначыла сваеасаблівы юбілей — з канвеера сыйшла 500-мільённая лампа.

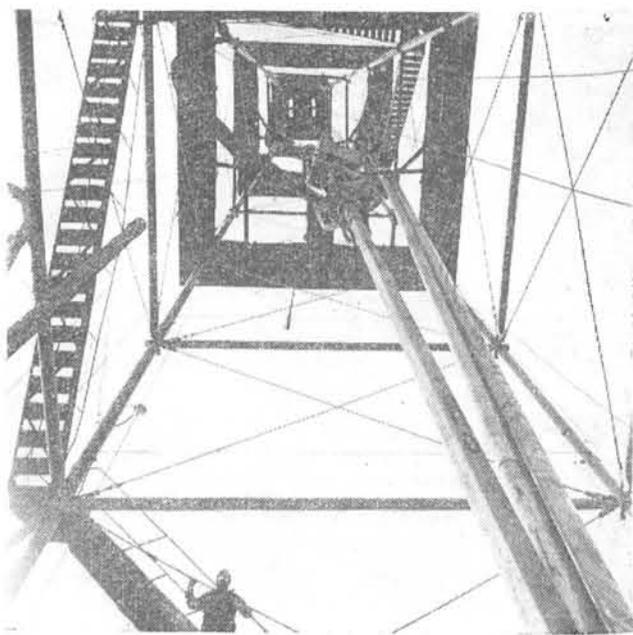
У бягучай пяцігодцы колькасць выпускаемай тут прадукцыі павялічыцца амаль удвая.

АГЛЯД МЭБЛІ

Нядаўна ў Мінску адбыўся конкурс-агляд мэблі, якую вырабляюць беларускія прадпрыемствы. З 141 узору новай мэблі 131 зацверджаны для серыйнага выпуску. Цікавыя ўзоры прадстаўлены калектывам Мінскай даследна-мэблевай фабрыкі імя Дзімітрава. На конкурсе вырабы гэтага прадпрыемства атрымалі першае месца.

ПРАФІЛАКТОРЫЙ ДЛЯ НАФТАВІКОУ

Будаўнікі завяршылі ўзвядзенне санаторыя-прафілакторыя Полацкага хімічнага камбіната імя 50-годдзя БССР. Новая здраўніца, якая раскінулася ў маляўнічым сасновым бары, разлічана на сто месц.

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКАЯ РЕВОЛЮЦИЯ И СОЦИАЛЬНЫЙ ПРОГРЕСС

МИФ И РЕАЛЬНОСТЬ

Чем дальше развивается научно-техническая революция, тем противоречивее становятся ее оценки в капиталистическом мире. В первое время преобладали восторги и славолюбия. Упрощенно говоря, они сводились к следующим умозаключениям: капитализм и научно-техническая революция неотделимы, чем дальше прогрессируют наука и техника, тем благодатнее становится жить в «свободном мире». Такие социологические, а скорее рекламные термины, как «общество изобилия» и «государство благосостояния», порождались как раз этими ложными силлогизмами. Теперь восторги поуявились, а беспокойство возросло. И все же небезынтересно взглянуть на апологетические концепции научно-технической революции, тем более что число их сторонников на Западе все еще достаточно велико.

Ярким примером таких концепций является шумевшая

статья известного американского физика Элвина Вейнберга, опубликованная им в «Буллетин оф атомик сайентистс». В ней утверждается, что современная техника может заменить «социальную инженерию», иначе говоря, общественное преобразование мира. При помощи техники, по мнению Вейнберга, можно решить любую социальную проблему. Техника «гравитирует» насильственную социальную революцию в приемлемую общественную эволюцию. Это — все та же мысль об «устарелости» социальной революции, которую пропагандируют и другие буржуазные ученые.

В идеях Вейнберга и его сторонников есть какая-то бездумная безответственность. Они убеждены в безупречности собственных планов, не желая видеть, что эти планы далеко не всегда считаются с действительностью и с обыкновенными законами развития человеческого общества. Утопичность подоб-

ных проектов удачно продемонстрировал известный американский социолог Даниел Белл. На симпозиуме американских ученых, созданном академией искусств и наук для разработки прогнозов на 2000-й год, председательствовавший Белл зачитал участникам встречи выдержки из рекламного проспекта Всемирной выставки в Нью-Йорке, состоявшейся за 30 лет до этого. В проспекте говорилось о том, что будет представлять Америка 1969 года: большие города, в которых только удобные, светлые, подходящие для жилья здания, разделенные огромными зелеными массивами, купающиеся в идеально чистом воздухе. Исчезнут наземные средства передвижения, и будут полностью ликвидированы автомобильные и авиационные катастрофы.

Поскольку все присутствующие отлично знали, что в Америке 1969 года дело обстоит как раз наоборот, в зале раздавался смех. Этот смех был луч-

шим доказательством того, насколько не выдерживают критики рекламные пророчества.

А вот другой пример неприкрытой апологетики. В 1968 году в Нью-Йорке вышла книга Гордона Тэйлора «Биологическая бомба замедленного действия», в которой автор, упиваясь собственным прогнозом, предвидит время, когда, что называется, «под копиру» будут создавать человеческие существа с взаимозаменяемыми частями тела и безошибочной коллективной координацией. Тогда появятся, пишет Тэйлор, «исключительные люди в неограниченном числе». Хорошо известно, что нацизм тоже рассчитывал решить многие проблемы путем выведения идеально чистой расы. Известно также, во что обошлась человечеству эта расистская теория.

Наконец, буржуазные теоретики предсказывают, что автоматизация производства и многократный его рост приведут к такому положению, что «нормальным состоянием» большинства станет «досуг» и лишь привилегией немногих «одаренных» — «активный труд». Иными словами, американские футурологи рисуют будущее общество, вышедшее из горнила научно-технической революции,

как модернизированный античный Рим со своими патрициями — интеллектуальной элитой, со своими рабами — кибернетическими машинами и паразитическим плебсом — безработными, содержащимися за счет государства, которым синтетические материалы заменяют хлеб, а телевидение — зрелища. Политическая власть, поясняют они, должна быть сосредоточена в руках немногих «одаренных», ибо политические решения «оказываются все более сложными и превосходящими возможности отдельного гражданина».

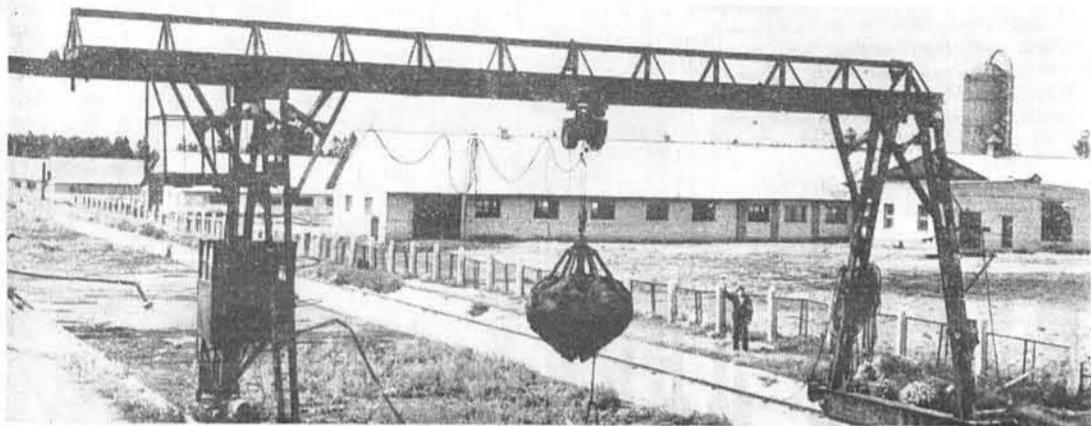
Однако эта попытка возродить реакционные утопии абсолютно несостоятельна не только потому, что ни в одной стране трудящиеся не примут навязываемой им роли бесправных изживенцев, но и потому, что даже в Соединенных Штатах, которые кажутся таким теоретикам образцом будущего, власть столь же далека от интеллектуальной элиты, как и прежде.

Апологетическое отношение буржуазных идеологов к научно-техническому прогрессу в условиях капитализма вызывает естественную отрицательную реакцию у довольно широких слоев интеллигенции на Западе, критически относящейся к

ТЭХНІКА ДАПАМАГАЕ ЖЫВЁЛАВОДАМ

Даход калгаса «Камінтэрн» Магілёўскага раёна складае звыш 4 мільёнаў рублёў. 70 працэнтаў яго гаспадарка атрымлівае ад жывёлагадоўлі. Цяпер на фермах больш за 1 400 кароў. Салідны даход дазваляе кіраўніцтву выдзяляць значныя сумы на добраўпарадкаванне быту калгаснікаў. У вёсцы пабудаваны сучас-

ныя жылыя дамы, у кватэрах сельскіх працаўнікоў — гарнітуры мэблі, тэлевізары, халадзільнікі, газавыя пліты. **НА ЗДЫМКАХ:** цэнтральная жывёлагадоўчая ферма калгаса, тут поўнасьцю механізаваны ўсе працаёмкія працэсы; даяркі шостаў брыгады калгаса «Камінтэрн». **Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.**

СЕГОДНЯ В НОМЕРЕ

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

Только в этом году собственные машины в Минске приобретут около двух тысяч человек. По свидетельству статистики, каждый тридцатый житель столицы хотел бы купить автомобиль и имеет на это средства. Пока еще нет возможности полностью удовлетворить спрос, значительно возросший в связи с быстрым ростом благосостояния населения, но к концу пятилетки выпуск легковых автомобилей в нашей стране увеличится в 3,5—3,8 раза, и в ближайшие годы все желающие смогут сесть за руль собственной машины («КАМУ СЛУЖАЦЬ «ЖЫГУЛІ»!», 1 стр.).

О международных экономических связях нашей республики рассказывается в интервью с уполномоченным Министерства внешней торговли СССР при Совете Министров БССР при Совете Министров — «НА ПРЫНЦЫПАХ УЗАЕМНОЙ ВЫГАДЫ» (5 стр.).

Герой памфлета «НАЗАД, ДА КУВАЛДЫ», (5 стр.) — д-р Шпунт. Его профессия, кстати, довольно прибыльная в «свободном мире», — клевета на нашу страну. Правда, теперь не так просто кряду чернить все, что происходит в СССР, и он ищет новые методы. Последняя новинка Шпунта — радиослезы по поводу «машинери», якобы чуждой кроткой душе белоруса. Его, мол, дело лепить жбаны из глины, а не создавать компьютеры. Чтобы «защитить» свои национальные интересы, белорусы должны встать под знамена Шпунта, на которых начертано: «Назад, к кувалде!»

Мы делаем уникальные автоматические линии и мощные самосвалы, но не забываем и бережно храним секреты древних народных ремесел. Дважды тысячелетиями исчисляется возраст керамических изделий, найденных на Пинщине. Сегодня в быту глину заменили другие, более удобные и прочные материалы, но керамике оставлено почетное место в украшении наших жилищ. Поэтому по-прежнему в большом почете мастера-гончары. Об одном из них — Антоне Токаревском — очерк «СТАРЫ ГАНЧАР» на 7 стр.

М. РЫЛКО.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

У ГЛЫБЫ ПАЛЕССЯ

Звыш 6 мільёнаў гектараў займае беларускае Палессе. Амаль палова з іх — балоты і забалочаныя глебы. На працягу бліжэйшых дзесяці — пятнаццаці год прадугледжваецца ў асноўным завяршыць іх асушэнне.

Многае ўжо зроблі пакарыцелі палескай ціліны. Але каб паспяхова закончыць работы, патрабуецца навуковае абгрунтаванне многіх пытанняў, звязаных з асушэннем зямель. Таму нядаўна ў Пінску адкрыт комплексны аддзел Беларускага навукова-даследчага інстытута меліярацыі і воднай гаспадаркі.

У склад аддзела ўваходзяць шэсць лабараторый. Лабараторыя меліярацыйнага глебазнаўства, пярвічнага асваення меліяруемых зямель і заліўных лугоў будзе вывучаць пытанні павелічэння ўрадлівасці глеб і прадукцыйнасці заліўных Угоддзяў. Гідратэхнікі і гідралагі павіны будучы вырашыць, якімі інжынернымі метадамі забяспечыць аптымальны водна-паветраны рэжым глебы.

Усе адзелы склалі для сябе комплексную праграму навуковых даследаванняў на бягучы год і заканчваюць прапрацоўку планаў на ўсю пяцігодку. Вучоныя аддзела

працуюць у кантакце з іншымі ўстановамі і інстытутамі, якія таксама адкрылі свае філіялы ў Пінску.

Ф. ГЛІНСКІ.

САДЫ ГЛЫБОЧЧЫНЫ

Рапіцай, калі ў навакольнай цішыні чуваць, як падаюць на зямлю пераспелыя яблыкі, Мікалай Блышко любіць прайсціся па садзе. Нават па адценнях пахаў ён беспамылкова можа вызначыць гатунак яблык або груш. Цэлае багацце пад яго доглядам — сорак гектараў саду, больш пяці тысяч дрэў.

Вось садоўнік падыходзіць да кучаравай яблыні «баравінка». У мінулыя гады ад яе ў навалыніцу адшчапіўся вялікі сук. Доўга Блышко лячыў пакалечанае дрэва і выраставаў яго. Цяпер яблыні зноў усыпана сакавітымі пладамі. Непадальк ад яе вабіць вока вогненна-чырвонымі яблыкамі шафран-кітайка.

Мікалай Блышко заклаў у калгасе сад адразу пасля вайны. Клопатаў было шмат. Садоўнік бываў у суседніх гаспадарках, дзе вырошчваліся сады, займаўся на курсах у Беларускай навукова-даследчым інстытуце плававодства, гародніцтва і бульбы, вучыўся ў Глыбоцкім агра-тэхнікуме.

Цяпер у калгасе імя Чкалава кожную вясну квітнее выдатны сад. Паміж дзялянкамі створаны штучныя азёры, у якіх разводзяць рыбу. Сад у гаспадарцы — адна з даходных галін. Ён прыносіць да 25 тысяч рублёў у год. Свае сады ёсць амаль у кожнага калгасніка. Мікалай Блышко дапамагае вяскоўцам набыць саджанцы добрых гатункаў, дае парады па догляду дрэў.

В. КЛЕШЧАНКА.

20 ТЫСЯЧ ЧЫТАЧОУ

У Жыткавіцкай раённай бібліятэцы можна падабраць літаратуру па самых розных галінах ведаў, атрымаць цікавыя мастацкія творы. На паліцах бібліятэкі налічваецца 28 тысяч тамоў, яе пастаяннымі чытачамі з'яўляюцца больш дзвюх тысяч чалавек.

Усяго ў Жыткавіцкім раёне 35 стаяцярных і 22 перасоўныя сельскія бібліятэкі. Іх кніжны фонд складае 240 тысяч тамоў. Наведваюць бібліятэкі каля 20 тысяч чалавек.

Распаўсюджваннем і прапагандай кнігі займаюцца таксама спецыялізаваныя магазіны. Штомесяц яны прадаюць на 3 тысячы рублёў літаратуры. У бягучай пяці-

годцы сетка магазінаў кнігагандлю павялічыцца.

І. НОВІКАУ.

СОНЕЧНАЯ ПАЛІТРА ДЗЯЦІНСТВА

Яшчэ дзяўчынкай Тамара Герасімовіч часта хадзіла ў Слонімска раённы музей, на выстаўкі карцін і малюнкаў мясцовых аматараў жывапісу. З таго часу яна палюбіла мастацтва жывапісу, прысвяціла яму сваё жыццё.

Тамара Яфімаўна працуе зараз настаўніцай малювання ў 10-й Слонімскай школе. Штогод яна наладжвае ў школе выстаўкі выяўленчага мастацтва. У іх прымаюць удзел вучні 4—9 класаў. Малюні развешваюцца ў вестыбюлі і заўсёды збіраюць шмат гледачоў.

На апошняй выстаўцы, напрыклад, можна было ўбачыць малюні сямикласніка Анатоля Кіпарука «Ля Крамлёўскай сцяны», «Ледакол», нацюрморты васьмикласніцы Святланы Эдэр «Кветкі», «Дары восені». У экспазіцыі многа малюнкаў, на якіх адлюстраваны прыгожыя мясціны Слонімсчыны. А дзевяцікласнік Анатоль Куляшвіч, напрыклад, прадставіў трыпціх «Слонім мінулага», «Слонім сучасны», «Слонім у 2000-м годзе».

М. РЫЛКО.

савременному капитализму в связи с разлагающим, опустошающим душу человека влиянием «цивилизации потребления».

В условиях современного капитализма всеобщая и безостановочная погоня за вещами определяет само человеческое существование, становится подоплекой не только работы, но и жизни.

В Отчетном докладе ЦК КПСС XXIV съезду Коммунистической партии Советского Союза указывалось, что монополии широко используют достижения научно-технического прогресса для укрепления своих позиций, для усиления эксплуатации трудящихся и их угнетения. Угнетение это принимает самые разнообразные формы.

Даже Даниел Белл, автор апологетической по существу теории «последней индустриальной общины», в последних своих статьях с тревогой констатирует растущую социальную неустойчивость в Соединенных Штатах. Другой известный американский социолог-прогност Герман Кан в своей книге «Год 2000-й» предсказывает будущей Америке, что рост материального богатства будет сопровождаться моральной и ду-

ховной деградацией общества. Конечно, для упомянутых социологов критика издержек научно-технической революции является во многом вынужденным делом. Поэтому она отличается непоследовательностью, стремлением сохранить те из подорванных мифов, которые еще можно спасти.

Другое дело — «левые» круги интеллигенции Запада. Многие из них сугубо негативно относятся к научно-технической революции и, по существу, хотели бы повернуть ход истории вспять. Так, Теодор Россак, один из идеологов современного «левого» радикализма и студенческого движения, усматривает в «технократическом тоталитаризме» источник всех зол общественно-политической жизни Америки. Он призывает молодежь ориентироваться не на ученых-экспериментаторов, а на... шаманов. Один из кумиров современной американской молодежи, психолог и социолог Поль Гудмэн считает образцом человеческого поведения неинтеллектуальную непосредственность детей и дикарей. Кстати говоря, столь распространенное на Западе движение «хиппи» во многом воплотило идеи Гудмэна.

Конечно, техника сама по се-

бе нейтральна и поэтому не может быть обвинена в тех катастрофах, которые она вызывает. Важно другое — в чьих руках она находится. Если это руки злостных людей и злостного строя, вред от новой техники рискует многократно перекрыть ее благотворные последствия.

Широкую и точную оценку социальных последствий научно-технической революции в условиях современного капитализма дало Международное совещание коммунистических и рабочих партий, состоявшееся в 1969 году в Москве. Как подчеркивается в документах совещания, революция эта не только ведет к воспроизводству социальных антагонизмов в еще больших масштабах и с еще большей остротой, но и сопровождается появлением новых противоречий: «Это — прежде всего противоречие между необычайными возможностями, открываемыми научно-технической революцией, и препятствиями, которые капитализм выдвигает на пути их использования в интересах всего общества, обращая большую часть открытой науки и огромные материальные ресурсы на военные цели, расточая национальные богатства. Это — противоречие между обществен-

ным характером современного производства и государственно-монополистическим характером его регулирования. Это — не только рост противоречия между трудом и капиталом, но и углубление антагонизма между интересами подавляющего большинства наций и финансовой олигархией».

О неустрашимых противоречиях, вызываемых научно-технической революцией в условиях капитализма, свидетельствуют острее социальные конфликты, охватившие экономически развитые буржуазные страны, особенно в последние годы. Примерами этих конфликтов являются всплески рабочего и молодежного движения во Франции и Италии, негритянского движения в США и т. д.

В отличие от капиталистического мира в социалистическом обществе производство направлено не к накоплению максимальных прибылей в интересах буржуазии, а к удовлетворению потребностей всех трудящихся, причем потребностей реальных, а не искусственно спровоцированных. XXIV съезд КПСС заметил в числе основных задач девятой пятилетки дальнейшее существенное расширение массового потребления. Понятно, что, удовлетво-

рив в максимальной степени элементарные потребности, общество породит новые, усложнит и расширит еще больше структуру спроса. Отсюда вытекает и важность ряда актуальных проблем, решение которых предусмотрено важнейшими партийными документами Коммунистической партии Советского Союза.

В области экономической — это подъем жизненного уровня всех слоев населения, дальнейшее развитие промышленности по производству товаров широкого потребления, в первую очередь длительного пользования, коренное улучшение работы предприятий торговли и обслуживания населения.

В области морально-этической — это воспитание культуры потребления, более глубокое приобщение молодежи к непреходящим духовным ценностям, которые смогут уравновесить опасный крен к вещам.

Все эти вопросы — естественное следствие более высокого уровня развития, достигнутого Советской страной, показатель ее вступления в эпоху научно-технической революции.

Евгений АМБАРЦУМОВ, кандидат исторических наук. АПН.

БЫЛО время, когда сообщения буржуазной печати о Советском Союзе окрашивались, как правило, черным дегтем грубой антисоветчины. Хозяева этой прессы позволяли себе по отношению к советской экономике, демократии, культуре всевозможные спекулятивные заявления, не чуждаясь откровенного глумления.

Но шли годы, все чаще и чаще антисоветские прорицатели оказывались в положении человека, попадающего пальцем в небо. Приходилось поневоле менять методы работы. И тут произошло нечто неожиданное: там, где еще совсем недавно звучали издевка и нескрываемый скепсис, появились новые, чуть ли не ласковые интонации. Ради мнимой «объективности» авторы готовы даже признать успехи Советского Союза в отдельных областях. Делается это через силу, с учетом тенденций общественного мнения. Внешняя объективность понадобилась им, чтобы подсластить свои антикоммунистические пилюли.

Вот, скажем, новый пятилетний план. Сейчас уже редко услышишь заявления о его нереальности: мир знает, что восемь предыдущих пятилеток в СССР были успешно выполнены. Недруги социализма теперь не отрицают, что советские пятилетки быстро двигают вперед экономику, благосостояние, просвещение, медицину, науку. Но, сделав такое признание, они тут же оговариваются: что ж, материальный прогресс в СССР действительно значителен, да вот беда — он не сопровождается развитием демократии. Такие заявления делали американская газета «Нью-Йорк таймс», японская «Джапан таймс», некоторые органы австралийской печати.

Доказательства? Их в природе не существует. И тут рождаются мифы антикоммунизма.

МИФ ПЕРВЫЙ

Диктатура «партийных функционеров» подавила органы государственной власти, которые действуют лишь по «указке» сверху. Подтвердить такой зловещий тезис буржуазным пропагандистам нечем. И тогда факты ставятся с ног на голову. Как это делается, видно из следующего примера.

Верховный Совет СССР принимает новый закон. В зале поднимается лес рук. Председательствующий объявляет: закон принимается единогласно. Казалось бы, факт положительный. Но для недругов Страны Советов этот аргумент — доказательство обратного: раз единогласно — значит, сделано по команде, так как не было спора, дискуссий. Мифотворцам нет дела до того, что, прежде чем вынести проект закона на обсуждение высшего органа законодательной власти, над ним работали депутаты, в комиссиях не

один день и даже не один месяц изучали, спорили, возвращали на доработку и снова обсуждали.

Как правило, проекты законов публикуются в печати, выносятся на всенародное обсуждение. Например, дискуссия по проекту Основ водного законодательства шла семь месяцев. В газеты, журналы, в комиссию Верховного Совета по выработке этого проекта поступили тысячи предложений, добавлений, замечаний. Проект рассматривали 130 заинтересованных ведомств и научных учреждений, в том числе Академия наук, Госплан, министерства, ВЦСПС. В ходе обсуждения

делается большой упор на задачи в области производства материальных благ, на совершенствование управления народным хозяйством. Но, заявляют «советологи» из английского журнала «Экономист», американского еженедельника «Ньюсуик», некоторых органов итальянской печати, еще большее, если не решающее значение имеет положение человека в обществе, его возможность активно влиять на проведение в жизнь этих планов. Эта-то сторона общественного прогресса якобы и обойдена в решениях съезда.

Сочинители мифа делают вид, что не читали того мес-

Принятые XXIV съездом КПСС Директивы по 9-му пятилетнему плану с первых же дней проводятся в жизнь. И немалую роль в этом играют Советы — выборные органы власти. Например, уже в мае, через месяц после съезда, Постоянная комиссия по народному образованию, науке и культуре Совета Союза Верховного Совета СССР (в нее входят 35 депутатов) обсудила вопрос о подготовке специалистов для народного хозяйства страны.

Не менее важной проблемой занималась другая комиссия Совета Союза Верховного Совета СССР — Комиссия по торговле, бытово-

Обратимся к действительности. Вот факты. Проходившие в июне 1971 года выборы в местные органы власти показали, что все большее число трудящихся включается в непосредственную работу по руководству делами страны. По сравнению с 1939 годом депутатский состав местных Советов расширился почти вдвое: с 1 277 091 до 2 165 037 человек. Депутатами избраны самые достойные представители народа. Например, из 894 депутатов Верховного Совета Российской Федерации более трети — 35,1 процента — рабочие заводов и фабрик. Вместе с колхозниками они составляют более половины депутатов. Среди них 34,6 процента женщин, 33,2 беспартийных. Широко представлены работники науки, культуры и искусства.

Эти факты говорят сами за себя. Их значимость еще более возрастает, когда обратимся к материалам XXIV съезда КПСС. В его работе участвовали 4 963 делегата, среди которых было 1 195 рабочих и 870 работников сельского хозяйства, причем две трети из них — рядовые колхозники, рабочие совхозов, звеньевые, бригадиры, заведующие фермами.

В составе руководящих партийных органов широко представлены все социальные слои и группы, все национальности страны. Например, в составе бюро парторганизаций и парткомов 423 тысячи рабочих и колхозников, в райкомах и горкомах КПСС 40 процентов — рабочие и колхозники. Более 80 процентов нынешних секретарей обкомов, крайкомов и ЦК компартий союзных республик, председателей Советов Министров, краевых, областных исполкомов — выходцы из рабочих и крестьян. Рабочими и крестьянами начинали свою деятельность свыше 70 процентов министров СССР, председателей государственных комитетов СССР. Такая же биография у большинства директоров предприятий и научных институтов.

Эти цифры — убедительное свидетельство того, что при социализме нет места для существования каких-либо социальных групп, поставленных в привилегированное положение по отношению к другим группам и обществу в целом.

Советское общество идейно и духовно сплочено, оно устремлено к единой цели. И это единство порождает невиданную созидательную энергию, которая превосходит все представления буржуазных филистеров. Для измерения новых понятий и представлений у них не хватает ни опыта, ни воображения. Приходится только пожалеть: постарел певец, износились их песни.

С. МОКШИН,
кандидат исторических наук.
АПН.

ПОИЗНОСИЛИСЬ ПЕСНИ...

О некоторых попытках буржуазной прессы гальванизировать антисоветские мифы

сталкивались различные точки зрения, возникали острые дискуссии.

После тщательных размышлений депутаты создали законопроект. Его разослали в союзные республики: чтобы выяснить, отвечает ли новый закон национальным традициям, уровню развития, климату данной области, и когда были учтены все плюсы и минусы, проект закона вынесли на обсуждение Верховного Совета. Вот тогда-то и взметнулся лес рук: закон был принят единодушно.

Так проходят обсуждение, подготовка решений и других вопросов в советском парламенте. Например, в первоначальном проекте Основ законодательства о здравоохранении из 55 статей в ходе обсуждения 46 были существенно изменены. Случается, что и перед самым голосованием депутаты вносят существенные поправки. Так, при обсуждении Основ законодательства о браке, когда дебаты, казалось, уже подходили к концу, выступила депутат из Литовской ССР В. Шимуконене. Ее поправка была настолько существенна, что голосование проекта закона было отложено. И снова собралась депутатская комиссия, ученые, юристы снова спорили, доказывали и в конце концов с поправкой литовской учительницы согласились.

Работа Верховного Совета СССР убедительно доказывает, что советские коммунисты не против представительной демократии, они лишь против парламентской говорильни, оставляющей от демократии лишь форму, но отбрасывающей в сторону ее существо.

МИФ ВТОРОЙ

Авторы этого мифа знают, что в Директивах XXIV съезда КПСС по новому пятилетнему плану (1971—1975 гг.)

та в Отчетном докладе ЦК КПСС, где существо политики Коммунистической партии Советского Союза в этой области выражено в словах: «Смысл и содержание социалистической демократии мы видим в участии все более широких масс в управлении страной, общественными делами...»

Коммунистическая партия проявляет неустанную заботу о том, чтобы наша социалистическая демократия постоянно развивалась, чтобы каждый чувствовал себя гражданином в полном смысле этого слова, заинтересованным в общенародном деле и несущим за него свою долю ответственности.

Как это выглядит на деле? Обратимся к данным о всенародном обсуждении проекта Директив по девятому пятилетнему плану, в котором приняты участие миллионы советских людей. Только на собраниях в партийных организациях выступили около 3 миллионов человек. Число участников собраний и выступающих на собраниях в рабочих коллективах было во много раз больше.

Факты свидетельствуют, что вопросы жизни и деятельности Коммунистической партии, ее генеральный политический курс обсуждаются и решаются во всех ее звеньях, снизу доверху, на широкой демократической основе. Люди труда — непосредственно сами на предприятиях и в учреждениях или через своих представителей в массовых общественных организациях и выборных органах власти — пользуются обширными правами и возможностями для активной деятельности в различных сферах общественной жизни, в планировании и управлении производством, в совершенствовании социалистической демократии.

му обслуживанию и коммунальному хозяйству. В апреле-мае 1971 года группа депутатов ознакомилась с механизацией жилищно-коммунального хозяйства некоторых республик, затребовала необходимые материалы из Госплана СССР и у правительства этих республик. В итоге обсуждения были приняты конкретные рекомендации и предложения, которые направлены соответствующим министерствам и ведомствам с целью устранения выявленных недостатков.

Таких комиссий только в Верховном Совете СССР — 26. И каждая из них анализирует государственные проблемы, проверяет, как выполняются ее предложения, заслушивает отчеты министров.

В Советах всех ступеней работает свыше двух миллионов депутатов — представители всех социальных групп трудящихся. И каждый из них в пределах территориальной компетенции использует свои полномочия в осуществлении подлинного народовластия.

В этом суть советской демократии — из народа, с народом, для народа. Спрашивается, о каком же «отчуждении» трудящихся от общественного прогресса ведут речь творцы антисоветских мифов?

МИФ ТРЕТИЙ

Рабочий класс якобы «не способен» осуществлять управление государством, народ будто бы «потерял к этому всякий интерес», а рычаги власти все более передаются «профессиональным политикам и технократам» — некоей элите. Подобными вымыслами потчует своих читателей, в частности, западногерманский еженедельник «Централе фюр политише бильдунг».

◆ пишут земляки ◆

◆ пишут земляки ◆

Давно уже не писала вам, вы уж извините. Зимой был школьный год, весной экзамены, а потом дома собралось много работы.

Мы с мамой читаем в «Голосе Радзімы» статьи о пребывании в Белоруссии земляков из разных стран, детей в Крыжовке, другие материалы. При этом я всегда вспоминаю Минск, теплые встречи с интересными людьми, пионерлагерь в Крыжовке. А в школе, как только речь заходит о Белоруссии, я обязательно рассказываю ученикам о часовом и тракторном заводах, кондитерской фабрике, о Беловежской пуще. Мои ученики, которые изучают не только русский язык, но и русскую литературу, историю, географию, всегда с интересом слушают рассказы о Советском Союзе.

Франция. Клара БЕРНАР.

Передо мной лежит книга С. Ваушасова «Партизанская хроника». До этого я читала книги о защите Ленинграда, Москвы и Сталинграда, книгу о Таганроге и «Курскую дугу»

В. Кондрашенко. О партизанах Белоруссии я прочтала впервые. Только сейчас до конца стало ясно, как много страдал и как героически сражался в годы Великой Отечественной войны белорусский народ.

Вспоминаю свой последний день, проведенный этим летом в Минске. У меня оказалось много свободного времени, и я решила еще раз посмотреть город. Минск мне очень понравился, но больше всего — его жители. Здесь каждый — патриот своей Родины. На вокзале работник камеры хранения за час, в течение которого я ожидала поезд, с таким энтузиазмом рассказывал мне о своем городе, что так вряд ли мог рассказать кто-либо другой.

В последний день я обошла некоторые книжные магазины Минска. Здесь много интересной литературы, и я приобрела несколько книг. Они будут всегда напоминать мне о Родине и о последней встрече с ней.

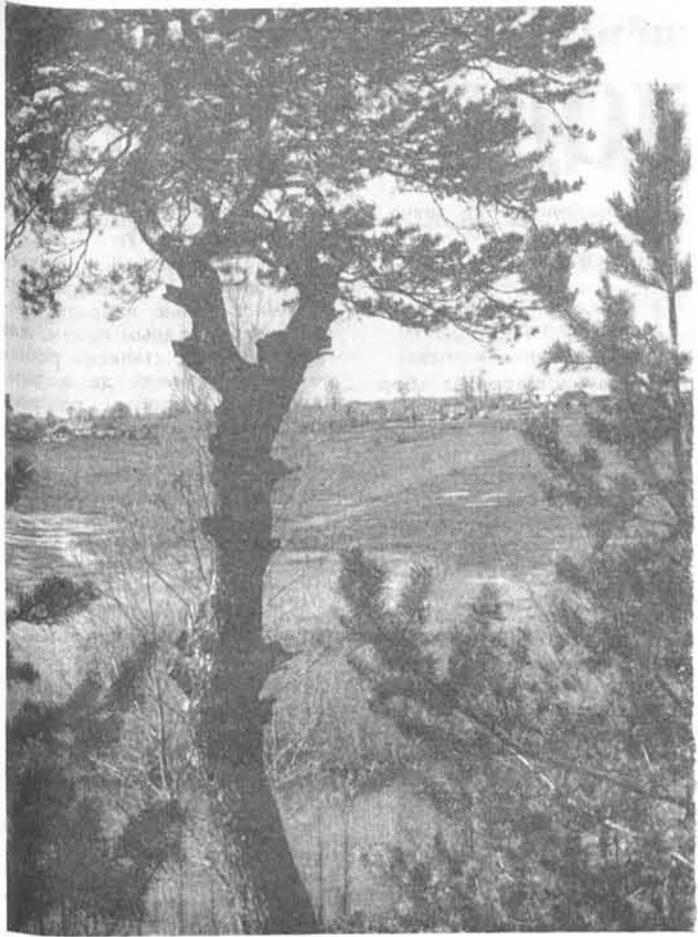
Л. ВАЙМА-ЗАЯЦ.

Голландия.

Новый универсам у Калінавічах.

Фота С. КОРНЕВА.

Наваколле вёскі Тарнова Лідскага раёна. Фота В. ДУБІНКІ.

На прынцыпах узаемнай выгады

Знешнегандлёвы абарот Саветскага Саюза з кожным годам няспынна ўзрастае. Якое месца нашай рэспубліцы ў працэсе эканамічных сувязей, што няспынна развіваюцца! На гэта пытанне адказвае ўпаўнаважаны Міністэрства знешняга гандлю СССР пры Саветце Міністраў БССР П. НЕСКАРОМНЫ.

— Беларусь паспяхова ажыццяўляе разнастайныя кантакты з замежнымі дзяржавамі як па лініі ААН і іншых міжнародных арганізацый, так і ў рамках адпаведных пагадненняў Саветскага Саюза з рознымі краінамі.

Хуткае развіццё ўсіх галін народнай гаспадаркі рэспублікі дазваляе з кожным годам выдзяляць усё больш прадукцыі для экспарту, пашыраць яе наменклатуру. Адначасова ўзрастае аб'ём імпартных тавараў, якія паступаюць у Беларусь. Так, у мінулым годзе мы экспартавалі вырабы сваіх прадпрыемстваў у 95 краін. Некаторыя з іх толькі ў апошні час сталі нашымі партнёрамі: Малайзія, Калумбія, Лаос, Сінгапур, Непал...

— Што можна сказаць аб гандлёва-эканамічных сувязях з сацыялістычнымі краінамі?

— На гэтых краінах прыпадае дзве трэці ўсяго міжнароднага таваразвароту рэспублікі. Значна ўзрастае роля Беларусі ў ажыццяўленні эканамічных сувязей СССР і краін — членаў СЭУ. Пастаўкі абсталявання з БССР гэтым краінам садзейнічалі паскоранаму развіццю раду галін іх народнай гаспадаркі. Наша рэспубліка прыняла актыўны ўдзел у стварэнні аб'яднанай энергасістэмы «Мір» і нафтаправода «Дружба».

Найбольш шырокія гандлёвыя сувязі ў нас з ГДР. Перавага тавараў для гэтай краіны ў экспарце Беларусі назіраецца амаль па ўсіх асноўных групах тавараў як прамысловага, так і спажывецкага прызначэння.

Плённа і вельмі эфектыўна развіваюцца гандлёвыя сувязі з Польшчай. Беларускае ССР з'яўляецца пастаянным пастаўшчыком для ПНР металарэзнага, у тым ліку і ўнікальнага, абсталявання, аўтамабіляў вялікай грузпадымальнасці, радыё- і электронна-вымяральных прыбораў, дарожна-будаўнічых і сельскагаспадарчых машын і іншых вырабаў. Польшча — пастаянны спажывец беларускай электраэнергіі.

Абшырны асартымент вырабаў, якія экспартуюцца з Беларусі ў Чэхаславакію. Прадпрыемствы Мінска, Віцебска, Гомеля і Оршы пастаўляюць ЧССР

металарэзныя станкі, завод імя Арджанікідзе — электронна-вылічальныя машыны, Мінскі гадзінніковы завод — жаночыя нарочныя гадзіннікі...

Балгарыя займае чацвёртае месца ў таваразвароце СССР. Сёлета з Беларусі ў гэту краіну адпраўлены сотні аўтамабіляў Мінскага і Беларускага аўтазаводаў, а таксама медпрапараты, металарэзнае абсталяванне, калійныя ўгнаенні.

Паспяхова развіваюцца гандлёвыя сувязі нашай рэспублікі з іншымі членамі СЭУ — Венгрыяй, Румыніяй, Манголіяй.

Асобнае месца займае наша супрацоўніцтва з Дэмакратычнай Рэспублікай В'етнам. Сёлета туды адпраўлены медпрапараты, трактары «Беларусь», партыя БелАЗаў, МАЗаў, дарожных веласіпедоў. Медпрапараты экспартаваны сёлета на Кубу.

— Якія асаблівасці гандлёвых сувязей нашай рэспублікі з развітымі капіталістычнымі краінамі?

Зразумела, прыналежнасць асобных заходнеўрапейскіх дзяржаў да агрэсіўнага блоку НАТО, існуючыя да гэтага часу на Захадзе розныя абмежаваны ў гандлі з сацыялістычнымі краінамі і іншыя адкрытыя і скрытыя бар'еры, якія ўстанаўліваюць некаторыя заходнія краіны часта зусім не па камерцыйных матывах, тармозяць больш шырокае развіццё ўзаемнавыгаднага эканамічнага супрацоўніцтва.

Але нягледзячы на ўсё гэта, гандлёвы абарот паміж СССР і заходнімі краінамі пастаянна павялічваецца. Беларусь, напрыклад, гандлюе цяпер з дваццацю развітымі капіталістычнымі краінамі. Сярод іх такія дзяржавы, як ЗША, ФРГ, Італія, Францыя, Канада, Вялікабрытанія.

Акрамя пералічаных краін, Беларусь мае гандлёвыя сувязі з краінамі, што развіваюцца. Наша рэспубліка пастаўляе ў гэтых краінах машыны і абсталяванне, а таксама абсталяванне комплексных прадпрыемстваў. З Беларусі ў краіны Азіі, Афрыкі і Латынскай Амерыкі пастаянна экспартуюцца падшыпнікі, кінапраектары, веласіпеды і іншыя тавары. Высокапрадукцыйнае абсталяванне і механізмы, зробленыя ў БССР, добра зарэкамендавалі сябе на будоўлях Арабскай Рэспублікі Егіпет, Сірыі, Індыі, Йемена, Алжыра, Ірана, Афганістана і многіх іншых краін.

Бескарысліва і плённа эканамічная дапамога краінам, якія развіваюцца, з боку Саветскага Саюза выцякае з высякародных прынцыпаў саветскай знешняй палітыкі.

ПА МЮНХЕНСКОЙ штра-се, а мо' і па нью-йорк-скай авеню, — каардынаты ўдакладняць не варта, бо гэта не мае прынцыповага значэння, — перавальваючыся, ходзіць ад піўнушкі да піўнушкі мажны спадар. Такі выпасены, выпешчаны панок. Усё на ім, з галавы да ног, еўрапейскага ці амерыканскага стандарту: гарнітур па модзе, гальштук належнай шырыні і расфарбоўкі адпаведнай, туфлі сучаснай канфігурацыі. Адно — манеры шыбеніка. Але ад гэтага нікуды не дзенешся — кайнава кляймо ніколі не змываецца. Дома ў яго тэлефон з запісваючым апаратам, шыкоўная ванна і мадэрнізаваны клазет — апошняе слова ў тэхнічным прагрэсе «вольнага свету». Карацей кажучы, манеры манерамі, а панок усё ж-такі трухае за цывілізацыяй.

Відаць, час ужо і адрэкамендаваць чытачу спадара, што вынохвае пародзістым носам, адкуль брагай цягне. Тут узнікаюць пэўныя цяжкасці. Ён лічыць сябе беларусам. Але з Беларуссю яго лучыць, бадай, толькі тое, што ў свой час спадар быў вымушан зграбці пахі пад пахі і задаў лататы адсюль разам з «доблеснымі», але здорава пакалшмачанымі войскамі «вялікага рэйха». Ды і зразумець яго беларускую мову цяжэй, чым іспанскую, зусім яе не ведаючы. Як яго імя? Ён і сам не помніць. Клічуць яго Джонам, Стэнам, Фрэдам, Дзікам. Прозвішчаў у яго таксама з дзесятак. Імі ён карыстаецца ў залежнасці ад акалічнасцей. Для адных ён Грэцкі, для другіх Дварэцкі, для трэціх Заманец. Таму назавём панка проста Шпунт.

Яшчэ адна немалаважная дэтал. Шпунт — гэта не проста шпунт, не якая там затычка альховая, а здаравенны дубовы шпунт — д-р Шпунт. Гэта самае д-р яму дасталася за нішто. Дзеля такога звання Шпунт не грыз навуку. Дастаткова было кемлівасці і прыроджаных здольнасцяў. А ў «вольным свеце» што яшчэ патрэбна! Становіцца ж там звычайны шулер нафтавым каралём!

Вядома, д-р Шпунт не стрыжэ купонаў, як той кароль залатой жылы, але ў кішнях у яго заўсёды нешта знойдзецца. Адным словам, на піўцо стае. На вяку ўсяляк бывала чарвяку. Затое цяпер наракаць грэцкі панок папасцаца ж на «Свабодзе». А гэта, як у той песні пецца, што-небудзь ды значыць.

Швэндаючыся па маршруту: піўніца—кантора—шынок, цывілізаваны Шпунт сушыць мазгі над чарговым выступленнем перад мікрафонам. Тэма — заезджаная, як разбітая таратайка: пра Беларусь, «паняволеную» бальшавікамі. Здавалася б, колькі можна... Але выкармлены на срэбраніках ЦРУ, д-р мае свой «творчы» падыход. І таму не скажаш, што ён заштампаваўся. А прынцып у Шпунта прасты, як у той старой Агаты, што пастаянна прычыла свайму дзеду Нічыпару. Калі дзед сцвярджаў — стрыжана, баба ў бакі бралася і да ляманту стаяла на сваім — голене.

Гадоў з пятнаццаць назад, калі ў мінчан шырыня калаш дасягала аж сарака сантыметраў, д-р Шпунт заліваўся кундэлямі: «Ай-ай-ай! Расейцы трымаюць Беларусь за зялезнай заслонай. Эўропа ўжо носіць вузкія штаны, а беларусы ўсё яшчэ шырокімі вуліцы падмятаюць». Цяпер жа, калі мінскія модніцы, таксама як парыжскія ці нью-йоркскія, фарсяць у гэтых самых шырокіх штанах, Шпунт зноў жа мае што сказаць пра «калянізаную Беларусь». Га! Яго голымі рукамі не возьмеш. Калі беларусы на Бацькаўшчыне толькі станавіліся на ногі пасля таго, як тут пашнарыў Шпунт са сваімі арыўскімі калегамі, панок уздыхаў і енчыў: «Маскалі давялі Беларусь да

ручкі! Там ядуць толькі бульбу ў мундзірах ды носяць апоркі. Волны свет даўно перасеў з аўтамабіля на рэактыўны самалёт, а ў саветах усё яшчэ на сваіх дваіх перасоўваюцца».

Але вось Беларусь пакрысе набрала сілы. Набудавала заводаў там, дзе раней толькі собы вухкалі ў глухамані ды зайцы пятлялі свае сцежкі. Праклала дарогі праз багну, што за-смактвала чалавека. Адкрыла другі ўніверсітэт для людзей, якія даўней зваліся не чалавекамі, а палешукамі. Беларусь заявіла аб сабе на ўвесь свет. Перад ёю пачалі ламаць капялюш замежныя госці і здзіўляцца яе бурнаму і імкліваму росквіту.

І Шпунт перавярнуў пласцінку на другі бок. Усё па таму ж прынцыпу: стрыжана — голене, гэта значыць, што б там ні адбывалася ў «вольным свеце»,

усё к лепшаму, а любая падзея на яго былой Бацькаўшчыне, якой радуецца ўсе нармальныя людзі, выклікае ў Шпунта раздражнёную звягу.

Выжлукціўшы з тузін куфляў баварскага, д-р Шпунт коціцца ў свой офіс. Хапаецца за свежыя саветскія газеты і пачынае іх «творча» апрацоўваць. Панок стараецца. Яго прышпорваюць матэрыяльныя стимулы: хто не стараецца, той не мае за што выпіць. А апошняе для спадара Шпунта тое самае, што для натурлівага каня торба з аўсом.

Час ідзе, Шпунт рыпіць пяром на паперы. У Мінску інжынеры распрацавалі ўдасканаленую мадэль камп'ютэраў. На чорта лысага прыдаліся беларусам камп'ютэры!! Гэта супярэчыць псіхічнаму складу нацыі. Беларус здаўна прывык усё абдумваць уласнай галавой. Хапала ж некалі мужыку дзесяці пальцаў. Хай гэта выглядала прымітыўна, затое самабытна. Бедная Беларусь пад бальшавікамі ўсё больш губляе свой нацыянальны каларыт.

Ну, вось пішучы: «За апошнія гады ў рэспубліцы значна развіты такія галіны прамысловасці, як машынабудаванне, хімічная...» Гэта ж непрыкрытая камуністычная індустрыялізацыя! Навошта Беларусі тое машынабудаванне ці тая хімія! Жылі без іх дзевяцьсот год, пражылі б і яшчэ сто. Хай бы больш бровараў адчынілі. А станкі там, машыны і розную хімію маглі б купляць на Захадзе. Для Беларусі гэтыя галіны «не адпавядаюць матэрыяльным перадумовам яе эканомікі».

Шпунт ажно спацеў — так стараўся насцёбаць фактаў для сваіх «зацемак». Ён скінуў пінжак, закасаў рукавы кашулі і нават расшнураваў туфлі. У горле даўно перасохла, але ў теорычным трансэ спадар нат не заўважыў гэтага. Прачытаўшы, што на Палесці вырас новы го-

рад Светлагорск і што там цяпер вырабляюць вядомы на ўвесь Саюз штучны корд, Шпунт аж здзіцэў. Божухна! Такі запаветны куток знішчылі. Ціш. Глуш. Навакол балота. Жабы вечарамі такія канцэртны квакалі! Вясной, у разводдзе, ні прайсці, ні праехаць. Толькі на чаўне дабрацца можна. Чым не Венецыя Шацілка! А камары... Што за камары вадзіліся. Як джгане каторы, да зімы чухацца будзеш. І цяпер усё гэта знікае. Няма больш Шацілак. Ёсць нейкі Светлагорск. [Назва якая — саветская!] Няма паліхых хацінак сярод палескай гразі. [Бальшавікі экзотыку — пад корань. Ім індустрыю падавай.] Ёсць светлагорскі завод штучнага валакна.

Што ж засталася ад старога Беларускага Палесся! Нічога! Палесце камуністы саветызавалі. Сядзеў бы сабе мужычок у тых даўнейшых Шацілках, плёў лыкавыя лапці. Дык не! Цяпер ён корд вырабляе. Пад крамплюску дудку скача, трасца яго ваўмі. А лапцёй сёння на ўсю Беларусь адна пара, ды і та я ў музеі валяецца. Вось так ушчамляюцца нацыянальныя інтарэсы народа. Ды хіба Маскве гэта бальці! Але не тужыце, землякі, для гэтай справы ёсць тутака, у вольным свеце, мы. Не дамо, каб лапці ды андэракі перавяліся на Беларусь...

Не, вы толькі зазірніце ў менскія газеты. У старой ціхай Горадні — капралактам, у Наваполацку [аднаго Полацка беларусам мала было!] — нітрон, у Магілёве — лаўсан. Во да чаго дажылі! Ніводнага беларускага назову. Кап-ра-лак-там... Ліха ведае, што гэта такое! Ва ўсякім разе на пнянку, здэцца, не падобна. Відаць, чыста расейская штучка. Звёўся нацыянальны беларускі прадукт — пнянка. Ні тае кадры новыя вучыць, ні спецыялістаў аднекуль з Сібіры ці Паволжа везці. А галоўнае — пнянка больш адпавядае беларускай натуре, чым той лаўсан ці нітрон І петлі моцныя выходзілі. Сам оберст, памятаю, толькі цокаў языком: «Гут! Зэр гут! Карашо!»...

Каб падеесці тэрэтычную базу пад усё, што ўдалося вывудзіць з газет, Шпунт яшчэ раз цякнуў на «бальшавікоў і Расею». Нагрымзоліў нешта наконт таго, што вытворчасць штучнага корду, політылену, капралактаму, нітрону і г. д. у Беларусі «эканамічна не апраўдана». Разбегшыся пяром, ён закончыў опус ваюнічым поклічам свайго пяхчэрнага продка: назад, да тапара і кувалды! Не патрэбны Беларусі ні аўтамабіліны, ні трактарны. Што з таго, што славы на ўвесь свет. Усякая «машынерыя» проціпастаўлена рахманай душы беларуса. Трэба развіваць прамысловасць на мясцовай сыравіне — гнаць дзёгач са смалы, ляпціць жбаны з гліны, варыць піва. Гэткае пастаноўка праблемы будзе сугучна філасофскаму аптымізму крывічоў, гэта значыць — беларусаў. Усё ж іншае, што не ўлазіць у канцэпцыю д-ра Шпунта, ад нячысціка.

Паставіўшы апошняю кропку над апошнім «і», мажны спадар зашнураваў туфлі, падцягнуў тужэй гальштук і на дыбках нясмела пераступіў парог кабінета шэфа. Атрымаўшы дазвол на вольную думку наконт «паняволенай Беларусі», панок цэрберам сарваўся з месца і кінуўся да мікрафона. Ён вішчаў і захлёбваўся, купаючыся ў мутных хвалях «Свабоды». Д-р Шпунт старанна гугнявіў адрэдагаваны амерыканскім шэфам радыёстанцыі тэкст, забраўшы сабе на піўцо.

За гэты час кола гісторыі прайшло цэлы абарот. У адрозненне ад дубовых шпунтоў, ход дробных думак якіх скіраваны назад, яно рухаецца толькі наперад.

Вацлаў МАЦКЕВІЧ.

ПАЧУЦЦЯЎ ШЧОДРЫ ДАР

Першая кніга паэма

Мікола МІНЧАНКА

СА ЗБОРНИКА «ЗЯЛЭНЫ ЗВОН» СПАДЧЫНА

Мне трэба ў спадчыну слава
Бацькоўская,
Песня матулі з бярозавым
сокам,
І поле, і неба вясны
васільковае
З бязмежжам яго высокім.

Мне трэба ў спадчыну ранне
турботнае,
І мазалі шчырых рук
працавітых,
І дом каб глядзеў наш на
вуліцу вокнамі,
Каб сын памятаў і жывых і
забітых.

Мне трэба ў спадчыну вера
вялікая
У сілу жыцця, яго
прамяністасць.
Каб вечна ў дарогу трывожную
клікала
Будзённасць нялёгкая і
ўрачыстасць.

НА ТАКАВІШЧЫ

Усю ноч,
аж да самай раніцы,
З гонарам высакародным
Аб нечым цяцеркі раяцца,
Бы грукаюць скавародамі.
А ледзь дасвецца
разыграецца,—
Цецерукі на бой збіраюцца...
Глядзіць на бойку цяцёрка,
Выбірае сабе вартага...
Ім на вяселлі не крыкнуць
«Горка»,
Бо для вяселля
Піва не варыцца.
Удваіх яны —
Келіх шчасця,
Якое песняй каханья вяжыцца
І песню каханья
У рання
Украсці
Толькі нікчэмны адважыцца.

ДЗЯДЗЬКА

«Айн, цвай...»
А ён просіць: «Не трэба,
Услых не вучы.
Не магу».
Над намі, як макаўка,
Чыстае неба.
Дзядзька на сонцы
Грэе нагу.

«Дзень быў такі ж,
Але месершміты...»
Пахне вясна.
Дурманіць нас бэз.
Дзядзька, як бусел
Куляй падбіты,
Сушыць на сонцы
Пратэз.

Не чутна ліпеньскіх актаў.
У хлебароба лоб салёны:
У вёску жнівень завітаў,
Каб класці лета ў стог саломы.
У засеці звезены ячмень
Аж грэе сонечным адлівам!..
На полі ж трактар цэлы дзень
Пяе, што хутка будзе ліўні.
Імклівы — зябліва арэ...
Сягоння ціха на узлессі.
І скоро упадзе арэх
Апошняй жураўлінай песняй.

Ніна ШКЛЯРАВА

СА ЗБОРНИКА «МАЯ ВЁСКА» МАЦІ

Печ запаліла ты ў хаце,
Дымком твае рукі пахнуць.
Дранікі ў місцы.
— Наце!
Ешце хутчэй, працахнуць,—

На вокладках — каляровы малюнак Пегаса і каліграфічна выведзеныя словы — «Першая кніга паэма». Выдавецтва «Беларусь» прадставіла сёлета шэсць маладых аўтараў. Некаторыя іх вершы раней друкаваліся на старонках рэспубліканскіх газет і часопісаў, з многімі чытачы сустрэнуцца ўпершыню.

Першы зборнік — заяўка на будучае, крок да здзяйснення заветнай мары. Гэта адчуваецца нават у назвах — «Станцыя надзей» Нэлі Тулупавай, «Белая ластаўка» Марыі Шаўчонак. [Існуе павер'е: хто ўбачыць белую ластаўку — у таго збудуцца ўсе жаданні]. У вершах маладых паэтаў адлюстравана шматфарбнае і звонка-галосае жыццё іх сучаснікаў, якія ў звычайнай будзённай справе знаходзяць радасць і задавальненне. Паэтычнае бачанне некаторых аўтараў прадстаўляе ўсё навакольнае ў крыху ўзніслым выглядзе. Таму ў Міколы Мінчанкі на вокладцы — «Зялёны звон», у Валянціны Коўтун — «Каляровыя вёскі». Зборнік Мікалая Янчанкі, які піша на рускай мове, называецца «Разнотравье».

Кліча матуля снедаць.
Мне бы на гэты вокліч
Ляцець, як ляцэць непаседы,
А я адказала: «Не хочу!»

Мне б да рук тых ласкавых
Прытуліцца шчакою
Ды ў печы рухава
Папрацаваць чапляю.

Мне б не будзіць яе раненька,
Калі спіць яна соладка,
А самой напачы тых дранікаў
І наварыць бы соланкі.

Самой бы на стол паставіць
Соланку з цёплай парай.
А пасля бы яшчэ засмажыць
Цыбуліну з салам,

Выцерці б рукі, як маці,
Аб фартух квяцісты...
— Пахне сняданкам у хаце!
Маці скажа ўрачыста.

СМАГА

П'ю ваду я з калодзежа зноў
І гляджу, як сабраўшы сілы,
Цягне трактар зару дамоў,
Дзе жыве аднагодак мілы.

За рулём ён штодня сядзіць.
Дзе араў — можна добра
убачыць:
Паразаецца ўпарта з зямлі
Жыта з зерняў, як зубы ў
дзіцяці.

Мацярынства святое зямлі
І адчайнасць вялікіх пачуццяў,
Нібы шчодрасць людской
цеплыні,
У юнацтве знаходзіць
сутнасць...

Ціха-ціха ў блакіце было.
Поўня — сподак, а неба —
крыніца.
П'ю з яе больш як дваццаць
гадоў
І ніяк не магу напіцца!

Нэла ТУЛУПАВА

СА ЗБОРНИКА «СТАНЦЫЯ НАДЗЕЙ»

Трапяткія, ясныя праменні
Упалі на яліны і бярозы,
Долу слізганулі праз імгненне
І засерабрыліся на лозах.

Праз акно знадворку зазірнулі,
Трапілі ў калыску да дзіцяці,
Першым словам, казкаю матулі
Засталіся жыць яны ў хаце.

Азарылі круглы бохан хлеба,
На скарынцы золатам заззялі...
Падалі і падалі ўсё з неба,
Песцілі жыты і грэлі хвалі.

Ластаўкай, ці бэзавым
суквеццем,
Ці каханнем промні, можа,
сталі?

Песняю плылі яны па свеце,
Цеплынёю сэрцы напайнялі.
Дай свае мне далоні,
Цёплыя і шурпатыя,
Ад поту саланаватыя,—

Ніна Шклярава назвала сваю першую кнігу «Мая вёска».

За плячым маладых людзей, што ўзяліся за літаратурную працу, пэўны жыццёвы вопыт. Яны амаль усе нарадзіліся ў вёсцы, з дзяцінства [а яны выпала на нялёгкае пасляваеннае гады] дапамагалі бацькам па гаспадарцы і зведалі цану мазольнага хлеба. Мікола Мінчанка працаваў загадчыкам сельскага клуба ў роднай вёсцы. Нэла Тулупава была фельчарам. Валянціна Коўтун і Мікола Янчанка — настаўнічалі, Ніна Шклярава працаваў у Гомельскім палацы піянераў і школьнікаў. Вядома, гэтыя радкі з біяграфіі паэтаў не сустрэнеш на якой-небудзь старонцы ў зарыфмаваным выглядзе. Але ў нейкай меры яны ўплываюць на ход думак, нават на светаўспрыманне аўтараў, бо пісаць можна толькі аб перажытым, адчутым, зазнаным на ўласным вопыце. Чалавек, які быў сведкай з'яўлення новага жыцця і смерці, без сентыментальнасці ацэніць мужнасць паміраючага, які

Не крычаў.
Не чапляўся за рукі ўрачоў.
Папрасіў, каб падушку

Нібы ў дзяцінстве,
У іх уваткнуся,
Дай мне далоні,
Мая Беларусь!
Мяне немаўляткай
У іх ты песціла,
І спавівала
Мяне ты песнямі.
Я расла.
Падрасла памалу,
Дзясочы пасаг
Ты мне рыхтавала.
Пасаг той
Прынесла
Я ў хату хлапчыну,
Пасагам была тым
Сардэчная шчырасць.

Маладая маланка гарачая
Ясакара-асілка параніла...
І бярозкі на ўзлеску бачылі
Сэрцавіну ў абвагленых ранах...

Ён упаў, маланкай падкошана,
Галавою сівай туды,
Дзе вясёлка ўстае над пожнямі,
Над сасоннікам маладым.

Ноч рабінавая адгримела,
Промень сонца расінкі
тушыць...
У знак жалобы бярозы белыя
Начапілі чорныя стужкі...

Николай ЯНЧЕНКО

ИЗ СБОРНИКА «РАЗНОТРАВЬЕ»

ЗАБОЛОТЬЕ МОЕ, ЗАБОЛОТЬЕ!

1
Бродит ветер
По снежной равнине,
Стынут яблони
В инее синем,
А сугробы —
Что крылья в полете.
Заболотье мое,
Заболотье!

2
Желтых котиков рой
На раките,
Звонкий жаворонок
В зените
В колокольчики неба
Колотит.
Заболотье мое,
Заболотье!

3
Жатвы гул
Затопил округу,
На ладонях
Мозоли-угли,
А рубяхи
Намокли в поте.
Заболотье мое,
Заболотье!

4
Ароматом
Антоновки пышут,
Дремлют тыквы
На каждой крыше,
Клены —
В огненной позолоте.
Заболотье мое,
Заболотье!

падсунулі пад плячо...
Ён адмовіўся ад уколаў
І насустрач жыццю, праз
боль,
Да акна дацягнуўся рукою,
Пакарміў з рукі галубоў.
(Нэла Тулупава).

Як часта на старонках зборнікаў прыгадваецца маці! І гэта не толькі даніна роднаму дому, падзяка пшчотным рукамі, што ўзгадавалі цябе. Сэнс гэтых вершаў значна глыбейшы, бо аўтары — дзеці таго часу, калі штодзень у хату ці зямлянку маглі прынесці «ў чорным, глухім канверце звестку аб бацькавай смерці». Удовы ваенных год выводзілі «ў людзі» дзяцей, узнімалі разбураную фашысцкай навалай гаспадарку. Лаканічны і яркі партрэт маці-працаўніцы дае Марыя Шаўчонак:

Спляценнем сінх вен застылі
рукі,
Апушчаныя важка на калені.
Усё жыццё яны ў няспынным
руху:
І серп сціскалі і лугі касілі...
Ваеннае маленства аўтараў
робіць іх вельмі адчувальнымі
да чужой бяды. Яны патрабуюць
міру ў В'етнаме і Лаосе,

Марыя ШАЎЧОНАК

СА ЗБОРНИКА «БЕЛАЯ ЛАСТАУКА»

ЗЯМЛЯНКА

Яловымі лапкамі ўкрытая,
Ля ног нечакана ўстане
Зямлянка,

усімі забытая,
На ціхай лясной паляне.
І сэрца параняць горка
Пажоўкляць з часам іголки.
Гляджу — і не верыцца сёння,
Што быў тут мой дом-кальска,
Без хлеба і нават без солі
На століку хісткім і нізкім.
Што я тут зрабіла свой першы
крок,

Што побач алелі не кветкі,
а кроў...

Што людзі аднойчы ўранку
Прынеслі у нашу зямлянку
У чорным, глухім канверце
Звестку аб бацькавай смерці.
...Зямлянка перад вачыма.
І я толькі зараз, магчыма,
Адчула увесь боль бязмежны...
Ніколі забыць не змагу,
Як многа зрабіць мне

належыць,
Каб не застацца ў даўгу.

Нам здалася:
словы —
проста гукі.

Сярод іх
патрэбнага няма...

Вочы —
толькі вочы.

Потым —
рукі.

Потым —
вусны.

Потым —
цішыня...

Гук адзін,
другі сцякае быццам

Са смычка, які плыве па
скрыпцы.

Кружыцца і, не знайшоўшы
выйсця,

Падае пад ногі жоўтым лісцем.
Гук адзін,
другі...

За кожнай нотаў
Цягнецца душа усёй істотай,
Быццам то сама яна, жывая,
З-пад смычка па кроплі
выцякае...

Гук адзін,
другі...

Агеньчык сіні
Над струной асенняй павуціны.
Чалавечым роздумам глыбокім
Вее ад зямлі на кожным кроку.
Гук адзін,
другі расце, знікае...

Гэта восень,
восень залатая
Кружыцца і, не знайшоўшы
выйсця,

Падае пад ногі жоўтым лісцем.

чыстага неба і яснага сонца для
дзяцей усяго свету.

Ніна Шклярава нарадзілася пасля вайны, і ў яе дзіцячых успамінах больш дабрата і замілаванасці родным краем. Але грамадзянская сталасць робіць яе непрымірымай да несправядлівасці, патрабуе рашучых дзеянняў.

Я тады не магу не пісаць,
Калі сэрца ад крыўды баліць,
Калі плача яно і крычыць,
Калі слёзы хоча абмыць
Ча заплаканым твары
В'етнама —

Я тады
не магу
маўчаць!
(Ніна Шклярава)

Вядома ж, у кожным зборніку нямала вершаў аб дружбе і каханні, першых сустрэчах і расставаннях. І ў гэтых вечных тэмах кожны імкнецца знайсці нешта сваё, адметнае.

Увогуле трэба сказаць, што першыя кнігі маладых паэтаў даюць даволі яркае ўяўленне аб творчасці кожнага. Мы прапануем вам, дарагія чытачы, пазнаёміцца з іх асобнымі творами.

Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.

Ён нарадзіўся сонечнай вясною.
Пшчотны ветрык, як шчака
дзіцяці.

І людзі павыносілі гурмою
Усё, што ад зімы ляжала
ў хаце.

У небе і ў вачах было
бясхмар'е.

Звінела радасць у пчаліных
крылах.

І ажывалі дрэвы, быццам мары,
Напіўшыся жывой гаючай сілы.
Мінулі дні. Даўно апала лісце.
Бяскрыўдны ветрык стаў
суровым ветрам.

Не грэе сонца гэтак, як
калісьці,
Калючы холад у сырэм
паветры.

І толькі вецер стогне, як ніколі,
І ўсё ніяк не можа нагуляцца...
Не веру я, што можа мімаволі
І дабрата у зло ператварацца.

Валянціна КОЎТУН

СА ЗБОРНИКА «КАЛЯРОВЫЯ ВЁСЛЫ»

ЛЕС

І
Сцяною лес...
Гусцее вецце...
І раптам — гэты,
з трэскам, гук!

Як быццам напароўся вецер
Грудзьмі на самы востры сук.
І ўпаў у цень з глыбокай
ранай...

А лес трывожна анямеў.
Напэўна, гінуць ад маланак
Найлепшыя з высокіх дрэў.

II
Па добрай волі
з ціхім стогнам

Галінне ломіцца само
І долу падае —
Слабога
Кагось хавае ад грамоў.
І мудрыя грыбы, напэўна,
Каменнямі ураслі ў мох...
Ударыў першы гром аб дрэва
І ўпаў на іх, як мёртвы воўк.

III
Сцяною лес,
Гусцее голле,
Замерці,
ўпасці б у траву...

І мы, малыя, ўчушы волю,
З далоняў выпусцім «Агу!».
Як многа першых летуценняў
Сплыло з дажджамі ў тых
лясах,

Калі ішлі па следзе цені,
Ішлі маланкі па слядах...
Грымоты падалі пагрозна...
Не за сябе, за нас, дзяцей,
Уздымаліся да неба сосны,
Дрыготкія, як джалы змей.

СТАРЫ ГАНЧАР

Зараз ганчара рэдка сустрачаш на Беларусі. Трэба ляцець самалётам, імчаць машынай ды яшчэ ў дадатак колькі кіламетраў ісці пехатою, каб апынуцца недзе ў такім кутку...

На двары, што парос муравою, ля штабеляў дроў стаць пажылы чалавек, крыху падазрона глядзіць, а, даведаўшыся, што ты цікавішся, як гэта гаршкі робяцца, з нейкай радасцю, нават хваляваннем вядзе да гумна, дзе ляжаць горы гаршкоў, да вялікай печы-горана. А потым, нібы ты яго вучань, пачынае вымешваць гліну. Спачатку босымі нагамі на падлозе. Вакол дзесяткі белаватых гарлачоў, жбаноў, місак, якія сохнуць на доўгіх дошках, чакаючы абпала. Босыя ногі хутка пераступаюць на гліне, пакідаючы глыбокія ямікі.

— Няма ўвагі нам, ганчарам. Раней мы былі жадааныя ў кожнай вёсцы, на кожным рынку. Многа работы з імі, гаршкімі,—ён прыбраў гліну з падлогі на доўгую шырокую лаву, адрывае яе паладнаму кавалку і, падсыпаўшы дробненькага пяскоў, як гаспадыня цеста, вымешвае рукамі гліну на шырокім стале, месіць энергічна, спрытна.

— Тут адразу і не навучышся. Некалі гады два вучыўся, а потым усё жыццё. Гліну трэба добра размяць, каб яна была без камякоў. Лепш каб падсохла на двары, а тады лінуў ваду—яна і размылася. І гліну не кожную бяры. Ведаць трэба, якая добрая. Адночы экскаватар для завода браў—дык ён усё падрад, а я напрасіў у адным месцы. Знаю, добрая там гліна. І не верхні пласт бралі, а з-пад нізу.

На стол кладуцца ў рад усё новыя катанкі. Майстар адрывае ад іх па невялікім кавалку («Трэба, каб акурат хапіла на жбан ці на місу, не болей і не меней») і хутка хутка разразае тоненькім дроцікам, зноў вымешвае і кладзе, нарэнце, недалёка ад ганчарнага круга. Карычневыя кавалкі акуратныя, з прыемным матавым бляскам, як шакалад.

І вось майстар—за кругам. Ён умоўчаецца за ім нават з нейкай урачыстасцю. Лава ў тым месцы, дзе ён сядзіць, адпаліравана да бляску, яна вышэй, чым звычайнае крэсла, бо ногі майстра—зноў босыя—павінны ледзь датыкацца да ніжняга масіўнага драўлянага махавіка, на адным валу з якім знаходзіцца зверху невялікі ганчарны круг. Мяккі дотык да махавіка

пальцамі ног, і круг з кавалкам гліны пачынае круціцца. Шпарчэй, шпарчэй. Майстар акунае рукі ў ваду, дакранаецца да кавалка гліны, акругляе яго, зноў макае рукі ў ваду. І тады пачынаецца тое здзіўляючае, якое захапляе амаль неверагоднасцю. Гліна ажыла ў руках ганчара, паслухмяна лашчыцца да яго тонкіх чужых пальцаў. Вось ён, жывы круг, падаўся ў бакі, выцягнуўся ўгору, расце, прабягае хваляй, паншыраецца. Яшчэ адна хваля—да сярэдзіны, яна акруглялася, набыла прыгожы абрыс. Гарлавіна раптам звужылася, верхні венчык адварнуўся. Гляк! Круг спыняецца. Майстар наклеівае ручку, падразае гляк знізу тонкім дроцікам, ласкава абхоплівае далонямі, здымае і ставіць на дошку.

Адкуль гэтыя чыстыя, дакладныя і нават вытанчаныя формы? Адкуль такія адпрацаваныя рухі, прыёмы?

— Раней у нас тут стаяў другі ганчарны круг. З братам рабілі. А ганчары на нашай вуліцы праз аднаго жылі. Кожны меў сваю печ. Некалі на кірмаш збяраецца цэлы абыз, фурманак з дзясцёў...

Паволі крочылі коні па звлістай ціхай дарозе, рыпелі поўныя вазы, ухутаныя посялкамі, колы каціліся па глыбокіх каляінах. Калі яны праязджалі, людзі спынялі на хвіліну работу: «Ганчары едуць!»

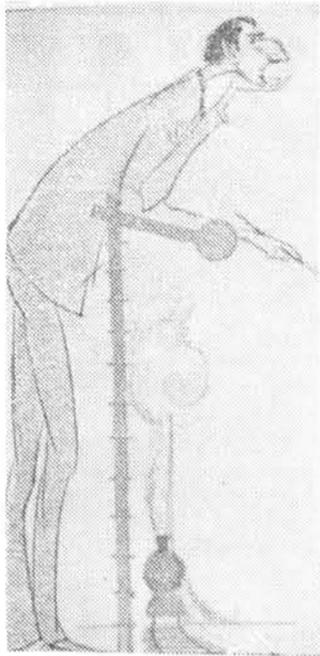
Мастацтва, якому аддаў сябе цалкам стары ганчар, існавала на нашай зямлі два тысячгагодзі. У гэта нават цяжка паверыць. Але археолагі пацвярджаюць: такі ўзрост налічвае першая славянская кераміка на Піншчыне. Мы, помніцца, хадзілі разам з археолагам па цёмнаватых залах Пінскага музея, ён гаварыў пра розныя знаходкі, а я дзівіўся знойдзенай у зямлі кераміцы, што стварылі беларускія майстры аж два тысячгагодзі назад! Яна мела амаль дакладна тыя ж дасканалыя формы, што і сёння.

— Не магу без работы. Жонка крычыць—на што табе ўсё гэта, беражы сябе, хопіць працаваць, семдзесят гадоў ужо! А я не магу спыніцца. Не параблю—быццам хворы. Выгоднейшая ёсць справа—печы, напрыклад, класці. А я, паверце,—не магу...

Ціха, амаль нячутна круціцца ганчарны круг. Круціцца, як успамін пра тыя дзве тысячы гадоў, што жывуць на гэтай зямлі славяне.

Віктар ГОВАР.

Пружаны.

З ДОБРАЙ УСМЕШКАЙ

мене на вялікім аркушы ён намаляваў маленечкую галоўку, бо прывык берагчы паперу. Але работу заўважылі, прапанавалі намаляваць мадэль яшчэ раз у натуральную велічыню. Міхаіл стаў студэнтам.

Пасля заканчэння вучылішча—вучоба ў тэатральна-мастацкім інстытуце. Яго дыпломная работа «Сувораўцы» ўражала святоснасцю фарбаў і манументальнасцю.

Выключна патрабавальны да сябе, Лісоўскі шмат працуе. Гэта пейзажы роднай Беларусі, партрэты, графіка, гумарыстычныя малюнкi. Героі яго сяброўскіх шаржаў—пісьменнікі, музыканты, калегі-мастакі. Мастацтва шаржу патрабуе прафесіянальнага майстэрства, тонкага пачуцця гумару, выдатнага ведання сваіх герояў. Толькі пры спалучэнні гэтых якасцей могуць з'явіцца такія вясёлыя, дасціпныя творы, як партрэты паэтэсы Веры Вярбы, перакладчыкаў «Віцязя ў тыгравай шкурцы» Мікалая Хведаровіча і Алеся Звонака, кампазітараў Дзмітрыя Смольскага, Ігара Лучан-

ка, Кіма Цесакова, крытыка Рыгора Бярозкіна, мастака Сямёна Геруса. Напружаную творчую работу Міхаіл Лісоўскі спалучаў з выкладаннем у Мінскім тэатральна-мастацкім інстытуце. Ён быў членам прэзідыума Саюза мастакоў БССР.

У 1968 годзе М. Лісоўскі цяжка захварэў. Два гады ён змагаўся са смерцю. Гэты перыяд—узлёт яго таленту. Мастак піша партрэты Янкі Брыля, Ніла Гілевіча, Міколы Аўрамчыка, крымскія эцюды, «Партрэт бацькі». На апошняй рабоце хочацца спыніцца. Селянін вяртаецца з сенакосу, на пачыне граблі, ззаду воз сена. Чалавек стаміўся, але ў вачах гарэзлівыя агеньчыкі. Нібыта не з цяжкай працы вяртаецца ён, а з сяброўскай бяседы, а кроплі поту, магчыма, ад вясёлай полькі-трасухі.

Галоўнае ўражанне, якое пакідае выстаўка Міхаіла Лісоўскага,—гэта ўлюбёнасць мастака ў жыццё, умненне глядзець на свет, на людзей з добрай усмешкай.

М. ПАЛЯШЧУК.

НА СТАРОНКАХ «КАМЭНЫ»

Грамадска-культурны двухтыднёвік «Камэна», які выдаецца ў Любліне з 1933 года, добра вядомы беларусам тым, што яшчэ ў гады буржуазнай Польшчы з яго старонак гучала слова ў абарону беларускай мовы, што ён шырока даваў пераклады тагачаснай заходнебеларускай паэзіі, асабліва Максіма Танка.

Год назад на старонках «Камэны» з'явілася новая рубрыка—«За Бугам». Выданне прыцягвае свае традыцыі, знаёмыя польскага чытача з навінамі беларускага і украінскага літаратурнага жыцця, сістэма-

тычна даючы агляды часопісаў, у тым ліку агляды «Польмя» і «Маладосці».

У адным з апошніх нумароў—гаворка пра творчасць Васіля Быкава. З сучасных беларускіх празаікаў, гэта, пісьма «Камэна», найбольш вядомы польскаму чытачу пісьменнік. У 1963 годзе на польскай мове выйшла яго «Трэцяя ракета», а ў 1970 годзе—зборнік «Альпійская балада» ў перакладзе Віктара Варашыльскага, дзе змешчаны аднайменнае і іншыя апавесці.

Двухтыднёвік дае таксама пераклады беларускай паэзіі. Так, напрыклад, у дзевятым

нумары за гэты год змешчана вялікая падборка беларускай паэзіі ў перакладзе на польскую мову Казімежа Андэя Яворскага—даўняга сябра нашай літаратуры. Тут вершы Пятруся Броўкі, Максіма Танка, Міхася Калачынскага, Кастуся Кірзенкі, Рыгора Барадуліна, Юрася Свіркі і Алеся Барскага.

Гэты бок выдання—знаёмства з суседнімі літаратурамі—прыцягнуў увагу чытачоў, як відаць з лістоў, што надрукавала «Камэна». Вось што піша Ян Ігнацік з Любліна: «Пакуль гэтай рубрыкі не было, я купляў «Камэну» не часта. Цяпер ваш часопіс купляю кожныя два тыдні і чытаю амаль усё артыкулы».

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны папоўніўся ўнікальнай экспазіцыяй—дыярамай «Мінскі кацёл». У ёй адлюстравана завяршаючая аперацыя трох Беларускіх і Першага Прыбалтыйскага франтоў, якія разграмілі летам 1944 года стотысячную групоўку гітлераўскіх войск пад Мінскам.

Дыярама—першы ў рэспубліцы твор падобнага роду. На працягу двух год над ёй працавалі мастакі П. Крохалеў, В. Лагун, Б. Аракчэў, Л. Асядоўскі.

На адной частцы палатна адлюстраваны наводчык гарматы 873-га знішчальнага палка старшы сержант Аўдзееў, які разам са сваімі таварышамі знішчыў 150 варожых салдат і афіцэраў, дзве штурмавыя гарматы гітлераўцаў.

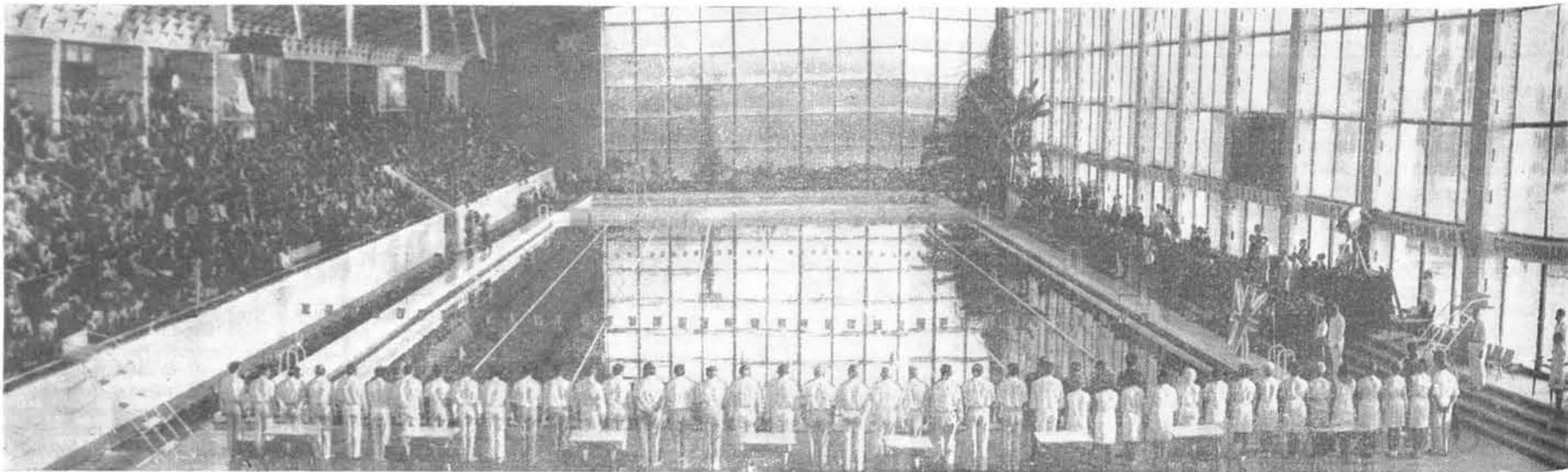
Цэнтральная частка дыярамы прысвечана подзвігу лётчыка-штурмавіка 76-га авіяпалка малодшага лейтэнанта Кірзева. На палаючым самалёце ён урэзаўся ў вялікую колькасць варожай тэхнікі.

На палатне глядачы ўбачаць камандуючага 50-й арміяй 2-га Беларускага фронту генерал-лейтэнанта І. Болдзіна. Ён вядзе допыт узятага ў палон савецкім разведчыкам сержантам Гловавым гітлераўскага генерала, які камандаваў войскамі чацвёртай нямецкай арміі.

Манументальны твор беларускіх мастакоў ярка паказвае адну з гераічных старонак мінулай вайны.

НА ЗДЫМКУ: агульны выгляд дыярамы.

ЗАДОУГА да пачатку спаборніцтваў ля ўвахода ў басейн з'явілася аб'ява аб тым, што ўсе білеты прададзены. Такую вялікую цікавасць у аматараў плавання выклікаў матч мацнейшых плыўцоў СССР, Вялікабрытаніі і ЗША, які праводзіўся ў Мінскім палацы воднага спорту.

У беларускай сталіцы сабралася цэлае сузор'е алімпійскіх чэмпіёнаў і рэкардсменаў свету. Сярод іх амерыканцы Марк Спітц, Майк Бартан, Гары Хол, Элі Даніэль і савецкая спартсменка Галіна Сцяпанавіч-Празументшычэва, якая і на гэты раз была пераможцай на дзвюх дыстанцыях—100 і 200 метраў брасам.

Праграма матча нагадвала алімпійскую: 29 заплываў. На водных дарожках мінскага басейна нарадзілася нямала новых рэкордаў свету. Марк Спітц на 0,7 секунды палепшыў

свой жа рэкорд у плаванні на 200 метраў вольным стылем. Упершыню ў жаночым плаванні на дыстанцыі 800 метраў вольным стылем пераадолен 9-мінутны рубаж. Гэта зрабіла амерыканка Эн Сіманс. [Дарчы, на прэс-канферэнцыі, адказваючы на пытанні журналістаў, яна сказала, што ёй вельмі спадабаўся Мінскі палац воднага спорту, таму што ў ім «выключна хуткая вада»].

У агульнакамандным заліку перамагла каманда ЗША, савецкія спартсмены занялі другое месца.

НА ЗДЫМКАХ: урачыстае адкрыццё матча мацнейшых плыўцоў СССР, Вялікабрытаніі і ЗША ў Мінскім палацы воднага спорту; пераможцы заплыву на 200 метраў брасам: у цэнтры — Галіна СЦЯПАНАВА (Савецкі Саюз), злева — Клаўдзія Клевенджэр (ЗША), справа — Дароці ХАРЫСАН (Вя-

лікабрытанія); пераможца ў заплыве на 400 метраў у комплексным плаванні Гары ХОЛ (ЗША).

Фота Ю. ІВАНОВА і Д. ЦЕРАХАВА.

З ДАЛЁКАГА МІНУЛАГА

ЗНАХОДЦЫ — 5 500 ГОД

Помнік ранняга неаліту — стаянка чалавека — знойдзены мінскім археолагам М. Чарняўскім за 80 кіламетраў на поўнач ад сталіцы рэспублікі на рацэ Цна.

Стаянка, якая знаходзіцца ў Лагойскім раёне, дала археолагам каштоўны матэрыял. У ходзе раскопак яны знайшлі крэмневыя прылады, рагавыя матыкі і сякеры, наканечнікі стрэл. Выяўлена самая старажытная для тэрыторыі Беларусі слаба арнаментаваная кераміка, пры вырабе якой гліна змешвалася з тоўчанымі ракавінамі. Знойдзены тут і абломкі лодкі-даўбленкі.

Радыевугляродны аналіз торафаў і драўніны лагойскай знаходкі даў магчымасць усталяваць абсалютны ўзрост стаянкі старажытнага чалавека — 5 500 гадоў. Гэта самая старажытная з неалітычных стаянак на тэрыторыі Беларусі.

НАВАГРУДСКІЯ КОШЫКІ

Старажытны Навагрудак захоўвае нямала тайн. Ужо некалькі год археолагі працягваюць даследаванні Дзядзінца — самай старой часткі Навагрудка. Яны завяршылі вывучэнне гаспадарчых пабудов другой паловы XII стагоддзя. На месцы раскопак знойдзены драўляныя дзверы, абгарэлыя кошыкі, у якім знаходзіліся гарох і драўляная ложка, а таксама абломкі буйной амфары грушападобнай формы. Нямала знаходак выяўлена і ў збудаваннях XIV стагоддзя.

Земляны вал, які агароджваў Дзядзінец да сярэдзіны XII стагоддзя, пазней стаў асновай

для многіх пабудов. Некаторыя з іх дайшлі да нашых дзён. У рэштках згарэўшых збудаванняў знойдзены збожжа, а таксама загатоўкі і незакончаныя вырабы з бронзы.

Відаць, паблізу гаспадарчых пабудов стаялі багатыя дамы. Аб гэтым гавораць залатая пацерка, сярэбраная накладка ў форме лілеі, рэшткі шкляннага посуду, абломкі амфар. Цікавыя знаходкі калтывага характару — крыжы, бронзавыя абразок-складзень і каменны разны абразок з надпісам.

У ліку іншых навагрудскіх знаходак — рэшткі некалькіх бочак з драўлянымі абручамі, два кошыкі і абгарэлы клубок нітак, хутчэй за ўсё льняных.

ЗАГАДКА КАМЕННЫХ СТАТУЙ

На тэрыторыі Жабінкаўскага раёна Брэсцкай вобласці вычлены дзве каменныя статуі, якія адносяцца, як мяркуюць вучоныя, да часоў язычества. Адну з іх старажытны скульптар зрабіў з валуна чыраона-попельнага колеру. Фігура высечана толькі да пояса. На галаве нешта нахшталт капішона, пад падбародкам высечаны крыж.

На твары другой «каменнай бабы» працэрчаны падоўжаныя вочы і доўгі нос. Амаль ад падбародка адыходзяць дзве лініі — яны нібы намячаюць рукі скульптуры.

Мясцовая легенда звязвае гэтыя фігуры з эпідэміямі, якія былі тут у даўнія часы. Вучоныя мяркуюць, што крыжы на іх былі высечаны ў больш познюю эпоху. Абедзве знаходкі перададзены Брэсцкаму абласному краязнаўчаму музею.

ВЯСТУН ВОСЕНІ

Восенню лес мае тры выразныя адценні: жоўта-чырвонае, бледна-шэрае і пасля — у канцы кастрычніка — цёмнае. На лугах шапаціць і ломяцца пад нагамі сцяблы перасохлых раслін. Блякне і тоне водная флора. Сярод падводных раслін шмыгаюць атлусцелыя за лета рыбы, якія становяцца менш жывымі.

Свае папраўкі ўнёс восень і ў жыццё птушак, звяроў. Інстынкт самазахавання падказвае ім адпаведныя паводзіны. Вычарпаўшы запас сваіх песень, амаль месяц таму назад абжытыя куткі пакінулі салаўі, зязюлі. Граціёзныя белыя буслы, абмінаючы марскія прасторы, ля-

цяць на зімовы адпачынак у Афрыку.

Свінцовай беллю павісае над зямлёй раскужэлены туман. У гаях пад бронзавымі дубамі, услухоўваючыся ў вячэрнюю цішыню, пасыпаюць клькастыя дзікі. Пачуўшы небяспеку, яны галопам кідаюцца наўцёкі, змятаючы перад сабой усе перашкоды. У нас вепрукі даволі часта робяць масавыя набегі на бульбяныя ўчасткі і з «разарных» баразён начыста выбіраюць клубні.

Не адмаўляецца ад смачных жалудоў старэйшына пупшы — буры мядзведзь. Лахматы велікан зрывае іх з дубовых галін, узлезшы на дрэва.

На пару залатой восені прыпадае вясельны месяц ласёў. Ціхімі месяцачным начамі можна стаць сведкам жорсткіх паядынкаў самоў-аленяў. Гэта заўсёды барацьба да поўнай перамогі: або адзін з сапернікаў гіне ў жорсткім баі, або падпарадкоўваецца дужэйшаму і пакідае месца бітвы. І тады аленя, якая пільна назірала за дурэлю, пакорліва ідзе за пераможцам.

...Над роднымі абшарамі пільне верасень — вястун восені, месяц адлёту птушак, «бабінага лета» і першых халадоў.

Ул. БУТАРАЎ.

Бярэзінскі запаведнік.

ОРША. ПРАСПЕКТ ТЭК-СТЫЛЬШЧЫКАУ.

Фота Г. УСЛАВАВА.

ЧАРОЎНЫ СВЕТ «ЗАЛАТОЙ РЫБКІ»

На чарговай, дзесятай выстаўцы акварыумных рыб, якая адбылася ў зале спартыўнага павільёна мінскага дзіцячага парку імя М. Горкага, дэманстравалася больш за 60 відаў гэтых экзатычных маленькіх насельнікаў рэчак і азёр чатырох кантынентаў — Еўропы і Азіі, Паўднёвай Амерыкі і Афрыкі. Сярод іх было нямала унікальных відаў, якія з'явіліся ў Мінску ўпершыню або завезены да нас зусім нядаўна.

Гэта выстаўка была самая прадстаўнічая. Сярод аматарскіх калекцый рыб найбольшую ўвагу прыцягвалі акварыумны электразваршчыка мясакамбіната І. Дручына, старшага электрамеханіка вузла сувязі гарадской тэлефоннай станцыі В. Шабашэнкава, інжынера-эканаміста А. Селівончыка.

Упершыню ўдзельнічала ў выстаўцы Мінская жыварыбная база, дзе некалькі месяцаў назад створаны цэх акварыумных рыбак. Штогод ён мяркуюць пастаўляць у спецыялізаваны магазазін «Прырода» амаль 100 тысяч рыбак 60 відаў.

А. ЧАРКАСАЎ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі,
Зак. № 1101